

PICTURA BLAD 2/07

TEEKENGENOOTSCHAP PICTURA DORDRECHT

MEI 2007 | Losse verkoop € 2¹/₂

- 2 Jos Huntjens – Oranje onder
- 3 Ton Delemarre – Het gemopper
- 4 Peter Marijnissen – Corrie Brands en de kracht van onzekerheid
- 8 Gert van Engelen – De 2de Rotterdamse invasie
- 17 Dordtse docenten van de WdK academie over de Rotterdamse aanwas
- 18 Kort nieuws
- 18 Notulen Algemene Ledenvergadering d.d. 27 maart 2007
- 19 Margreet Huisman in Suriname
- 20 Kunstcommissie zoekt kunst voor ziekenhuis
- 20 Rolf van der Marck – 'Pictura niet zo navelstaren!'
- 21 Theun Okkerse – Voor vijf jaar terug in de tijd
- 22 Gert van Engelen – Loes Blom nuanceert uitlatingen Picturavoorzitter
- 23 Peter Marijnissen – Tijd voor geschiedenis
- 24 Peter Marijnissen – De schatten van Pictura, deel 3
- 29 Tentoonstellings- en activiteitenagenda
- 29 Kunstveiling *People in Action*

De 2de Rotterdamse invasie

De staat van Pictura

Oranje onder!

Vanaf onze onafhankelijkheid, formeel in 1648, tot aan het congres van Wenen in 1815, is Nederland een republiek geweest. De Oranjes waren legeraanvoerders en soms stadhouders.

Dordrecht, dat in die dagen als de stad van Holland een vooraanstaande rol speelde, organiseerde in 1572 binnen zijn stadsgrenzen de eerste Statenvergadering, het begin van de onafhankelijke republiek, en

leverde aan de republiek ook belangrijke functionarissen, zoals Johan de Witt. Zijn beroemde voorganger en oud compaan van Willem van Oranje, Johan van Oldenbarnevelt, kwam ook al uit de buurt. Hij was een tijd raads-pensionaris van Rotterdam. Beiden waren republikeinen in hart en ziel. In hun periode als raadspensionaris van Holland, was voor de Oranjes slechts een beperkte rol weggelegd.

Ik vooronderstel bekend dat zowel Johan de Witt als Johan van Oldenbarnevelt door geweld – dat voor zover het al niet direct afkomstig was van de Oranjes, wel door hen werd getolereerd en goedgekeurd – om het leven is gekomen. Maurits organiseerde in 1619 een showproces waarin Van Oldenbarnevelt ter dood werd veroordeeld. Hij werd onthoofd. De hele toenmalige beschaafde wereld gruwde.

Stadhouder Willem III liet toe dat het grauw Johan en Cornelis de Witt in 1672 lynchte, vooreerst door zich afzijdig te onthouden en daarna door de moordenaars in zijn leger op te nemen, hen aldus onttrekkend aan gerechtelijke vervolging. Weer sprak de hele wereld schande.

Ze deugden, ook naar de opvattingen van toen, geen van beiden, deze Oranjes. Hun handelen werd louter ingegeven door machtspolitieke overwegingen, zeg maar door eigenbelang.

Bij overdenking van deze, onze, geschiedenis is het onbegrijpelijk

dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking het huis van Oranje als ons koningshuis ondersteunt en, zo las ik, wil dat de huidige kroonpretendent Willem-Alexander, zo snel mogelijk Beatrix opvolgt met, als toppunt, aan zijn zijde een meisje uit de pampais dat een dubbele nationaliteit heeft. Zij, afkomstig uit Argentinië, een land dat voortkomt uit het Spanje waartegen wij 80 jaar voor onze vrijheid hebben gevochten, zou onze nieuwe koningin moeten worden.

Wat voor volk zijn wij, dat wij onze afkomst niet meer kennen? Willem van Oranje, nee niet een koning van alle Nederlanders, maar wel een voortreffelijke opstandeling en verre voorzaat van Willem Alexander, verloor zijn leven in de strijd tegen de Spanjaarden. Zijn nazaat maakt een Spaanse tot koningin.

Wat voor volk zijn wij als twee eenvoudige staatssecretarissen in moeilijkheden komen vanwege hun dubbele nationaliteit? Zij, leden van de Nederlandse regering, kunnen toch niet twee heren dienen, is de redenering? Er kunnen toch loyaliteitsconflicten ontstaan?

Je zou zeggen dat het niet veel gekker moet worden, maar nee, voor de Nederlanders is het totaal geen probleem dat hun nieuwe koningin, echtgenote van het toekomstige staatshoofd, naast het vlotjes verworven Nederlanderschap, de Argentijnse nationaliteit behoudt. Aan staatssecretaris Aboutaleb werd verweten dat hij niet, tenminste symbolisch, afstand heeft gedaan van zijn Marokkaanse paspoort. Ik hoor niemand in die richting iets zeggen over Maxima. Het is hypocriet!

Zo loop ik op Koninginnedag door Dordrecht en zie hoe het volk zich

met de Oranjes amuseert. Niets is veranderd in de loop der eeuwen. Zeker Dordtenaren, wier voorvaders een belangrijke rol speelden in hun strijd vóór vrijheid en tegen Oranje, zouden kritisch ten opzichte van de Oranjes moeten staan.

Van mij mogen ze blijven, de Oranjes, maar dan wel ontdaan van alle, ik herhaal, álle macht. Kijk naar, bijvoorbeeld, het Duitse systeem. Periodiek wordt daar het (symbolische) staatshoofd ververst. Zo hoort het. Het volk kiest en het volk ontslaat. Zo niet in Nederland. De Oranjes werden niet gekozen en kunnen niet worden ontslagen.

Hoe dom kan een volk zijn.

Jos Huntjens

Naschrift van de redactie:

Koningin Wilhelmina was destijds beschermvrouwe van Pictura, een predikaat dat exclusief aan haar koningschap was gebonden en dat dus verviel met het aantreden van haar dochter Juliana. Mocht Willem-Alexander spoedig, tegen alle verwachting in, de troon bestijgen, dan zal Pictura-voorzitter Jos Huntjens hem zeker niet vragen beschermheer te worden – zoveel maakt deze column wel duidelijk. Anderzijds: wat zou Zijne Majesteit dan moeten beschermen?

Het Gemopper

Heeft het zin te reageren op de beschouwing van Peter Marijnissen in *Picturablad* 01/07? Het zijn kanttekeningen bij een monument. Zijn het ook aantekeningen over het monument in kwestie? Peter Marijnissen cirkelt. Zijn eerste cirkel (bol, zo u wilt) concludeert dat een beeld iets uitbeeldt en symbolisch representatief is. Wij buigen voor deze wijsheid.

Zijn tweede cirkel gaat over de appreciatie. Je mag het beeld lelijk vinden, maar dan twijfel je aan de integriteit van de kunstenaar. Daar buig ik niet voor. Iedereen weet vantenenkomende gedichten die ongetwijfeld zeer oprecht bedoeld zijn.

Terecht relateert Marijnissen de kwestie van mooi of lelijk. Martin Bril vindt de hefbrug over de Oude Maas bij Dordrecht een van de mooiste bouwwerken die vanaf de Nederlandse snelwegen te zien is (*Volkskrant* 12-03-07). Er zijn mensen die dit 'ranke geraamte van een doos' de domme doos van een geraamte vinden. De gustibus... Bestaat eeuwige schoonheid en op grond van welke maatstaven kan je/men uitmaken wat je/men mooi of lelijk vindt? Wat zijn de

criteria voor een meesterwerk?

Ik vind het ook niet echt relevant of mevrouw Roosen Dordrecht bij de neus neemt (die rare schoenen wekken die indruk helaas wel, maar het zou ook superieure spot kunnen zijn). Mijn voornaamste bezwaar tegen Roosen's beeld is dat het geen monument is.

Ik vind de plek verkeerd, de belettering slecht, de verhouding sokkel - beeld niet goed, maar het ergste is dat de opdracht niet goed is uitgevoerd. De bedoeling was een monument voor Aelbert Cuyp te maken, maar dit gebelleblaas slaat op de grote Dordtse 17de eeuwse schilder als kut op Dirk (of Aelbert). Het representeert Cuyp niet.

De bollen bij Tielse Flipje of het Michelin-mannetje zijn functioneel en verwijzen naar de framboos of naar de luchtband. Hier heb ik de indruk dat Roosen een eerder beeld uit 2004 even aanpast aan de Dordtse bestelling.

De kritiek op de macht die Marijnissen proeft, moet zich mijns inziens richten op de manier waarop de macht heeft nagelaten de kunstenaar bij de les te houden. De kwaliteit

van het resultaat van de opdracht, hangt nauw samen met de kwaliteit van de opdrachtgever. Ik vraag mij af waar het in de opdrachtprocedure mis is gegaan. Ik denk dat een openbare inschrijving mogelijk meer had opgeleverd. De jury was eenstemmig (zie kader). Dus een compromis? Op basis van welke criteria is mevrouw Roosen uitverkoren?

Heeft het zin te reageren op Marijnissen's kanttekeningen? Zo luidde mijn aanhef. Marijnissen wil een discussie die het gemopper te boven gaat (hij sleept er zelfs de beeldenstorm bij, maar ik zou hem in dit verband ter ontzuivering een glas water aanraden). Ik beantwoord mijn beginvraag positief, omdat je blijft hopen dat 'de macht' van deze gemiste kans toch iets zal leren.

We hebben in Dordrecht een aantal bekende beeldhouwers en keramisten. Laten we bij wijze van alternatief aan hen opdracht geven een monument te ontwerpen voor een Dordtse held, pakweg Samuel van Hoogstraten of Ferdinand Bol (niet in de vorm van een kuip).

Ton Delemarre

[Wat was nu precies de bedoeling van het omstreden beeld van Maria Roosen? Hoe luidde de opdracht? In dit kader, ontleend aan de website van het CBK, als handleiding nog even de feiten, red.]

De opdracht

Ruim vijf jaar geleden besloot de Rotary Club Dordrecht een beeld van de 17de eeuwse Dordtse landschapschilder Aelbert Cuyp aan de stad Dordrecht te schenken. Om tot een goed kunstwerk te komen, heeft het Centrum Beeldende Kunst in 2001 een meervoudige schetsopdracht uitgeschreven en een jury samengesteld die het winnende ontwerp moest kiezen. De kunstenaars Merijn Bolink, Maria Roosen, Kees Verkade en Jeroen Henneman werd gevraagd een ontwerp te maken.

Het kunstwerk moest op een herkenbare wijze de Dordtse meester Aelbert Cuyp verbeelden. Omdat er geen portretgegevens van Cuyp bekend zijn, werd de mogelijkheid opengelaten om Cuyp als gefantaseerd figuur

af te beelden. Een strenge voorwaarde was dat niet; een verwijzing naar de kunstenaar en zijn werk in de vorm van bijvoorbeeld symbolen, zinnebeelden of attributen, was eveneens denkbaar.

Het beeld

De jury, die bestond uit de heren P. Schoon (directeur Dordrechts Museum), J. van Caldenborgh (Caldic Collection), J.W. Schrofer (directeur Rijksakademie), H. Bol (Rotary Club) en C. van den Berg, later M. Bloemendal (Rotary Club), koos unaniem voor het werk van Maria Roosen.

Roosen ontwierp een abstracte figuur, waarin verschillende aspecten van het werk van Cuyp als symbool te herkennen zijn. Het beeld heeft een sterke en opvallende aanwezigheid, een grote uitstraling en is in staat een breed publiek aan te spreken. Het heeft een lichte, humoristische toon, maar roept tegelijk en met respect het werk van de Dordtse meester in herinnering. Deze gelaagdheid geeft meerwaarde aan dit beeld.

Maria Roosen

Maria Roosen (1957) kreeg op 2 oktober de Wilhelminaring 2006, de landelijke oeuvreprijs voor de Nederlandse beeldhouwkunst, uitgereikt. Haar werk kreeg in brede kring bekendheid toen zij in 1995 met Marlene Dumas en Marijke van Warmerdam deelnam aan de Nederlandse inzending voor de Biënnale van Venetië. Veelvuldig terugkomende thema's in haar oeuvre zijn vruchtbaarheid, groei, het vrouwelijke en het mannelijke en sinds kort het thema menselijke verhoudingen. Haar ideeën zijn praktisch en neigen naar het absurde. Dat geeft haar beelden een vleugje humor.

In bijna al het werk van Maria Roosen is de maatvoering een belangrijk element. We zien de wereld nieuw als in een vervormende spiegel. Ook de herhaling van vrijwel gelijke vormen maakt haar beelden onontkoombaar. Behalve glas kiest zij voor haar beelden ook andere materialen, zoals hout, wol, bladgoud of papier-maché. Elk beeld krijgt het materiaal dat voor haar gevoel het meest past bij datgene wat zij wil uitbeelden.

‘Eigenlijk begin ik vanuit hulpeloosheid’

Ze is geboren in Rotterdam in 1956, volgde kunstopleidingen in Tilburg en Arnhem en begon haar artistieke loopbaan in 1985 in Dordrecht met een studiebeurs uit het Ary Schefferfonds. In het door schilders en tekenaars gedomineerde kunstklimaat viel Corrie Brands op met bijzondere objecten in al even bijzondere materialen. Ze exposeerde onder meer in het Dordrechts Museum en nam deel aan allerlei projecten, maar verdween toch langzaam maar zeker uit het zicht. Nu is ze na al die jaren lid van Pictura en zijn er nieuwe werken en nieuwe plannen. Een gesprek met een eigenzinnig kunstenares die terug is van nooit weggeweest.

DOOR PETER MARIJNISSEN

Haar verhaal lijkt op de gehaakte bollen van allerlei materialen en afmetingen waarmee ze sinds enkele jaren bezig is. Het is een intrigerend weefsel van draden die her en der in het verleden beginnen, maar uiteindelijk allemaal met elkaar zijn verknoopt tot een vorm die even geconstrueerd als toevallig is. Wie

op een willekeurige plek de draad oppakt, krijgt uiteindelijk het hele weefsel in handen.

Die willekeurige plek is Wielwijk. “Ik kon daar in 2006 een project doen ter gelegenheid van de viering van vijftig jaar Wielwijk”, zegt Corrie Brands, terwijl ze enthousiast wijst op de beelden op haar website. “Ik begon van plastic zakken holle kabels te vlechten. Ik werkte in een lange ruimte en de maat van die ruimte bepaalde de lengte van de kabel. Ik heb berekend hoeveel mensen ik nodig had om die kabel naar buiten te dragen. Ten slotte is de tweehonderd meter lange kabel door honderd Wielwijkers rondgedragen, voorafgegaan door muziek. Van tevoren wist ik niet hoe het project zou worden en dat ik op die manier met de wijkbewoners zou samenwerken. Eigenlijk is of er iets uit zal komen, óók een thema van mijn werk.”

Zieke moeder

Het enthousiasme van Corrie Brands voor het Wielwijkproject is begrijpelijk. Zonder atelier moet ze als kunstenares niet alleen woekeren met de ruimte, maar ook met de tijd die ze verdeelt tussen haar vrije werk, een parttime vaste baan en haar dochter Roos.

“Ik ben in mijn leven nogal afgeleid van mijn werk”, zegt ze bijna verontschuldigend. “Intussen zijn veel van mijn studievriendjes van de leraaropleiding in Tilburg hard doorgedaan met hun carrière, zoals Marien Schouten, Maria Roosen, Guido Geelen en Nan Groot Antink. We waren een ambitieus vriendenclubje dat verder wilde met autonome kunst. Met onder anderen Maria Roosen ben ik toen naar de academie in Arnhem gegaan. Ik keerde terug naar Dordrecht en heb eigenlijk het contact verloren met iedereen, behalve met Nan Groot Antink. Ik ben toch al een mens dat zich terugtrekt, maar terwijl iedereen met zijn eigen hachje bezig was, zat ik hier ook met een zieke moeder.”

Ze vertelt over haar familie, over hoe ze zich geroepen voelde om de zorg voor haar moeder op zich te nemen en over haar gevoel van onmacht. “Het was voor mij eigenlijk tot op dit moment moeilijk om me op mijn werk te concentreren”, zegt ze. “Maar misschien zit ik niet goed in elkaar om kunstenaar te zijn. Ik werk verbrokkeld. Voor ik Roos had, dacht ik dat ik weinig capaciteiten had. Zeven dagen in de week haalde ik het uit

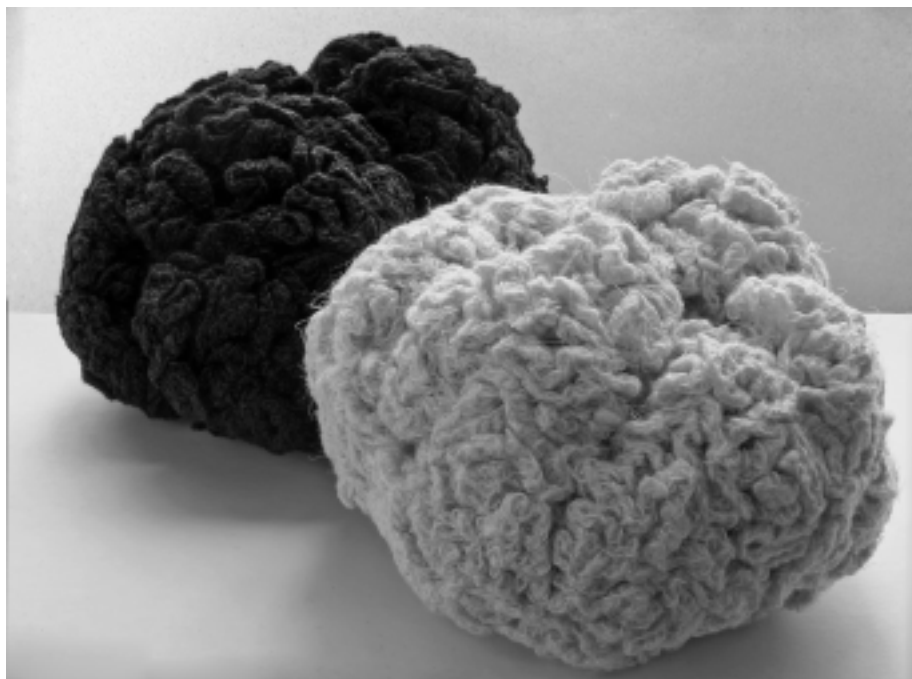
mijn tenen en dan kwam er in twee jaar iets uit. Het betekende veel inspanning. Ik weet wel dat dat voor iedereen geldt, maar ik keek er onrealistisch naar. Mogelijkheden om subsidie te krijgen liet ik op een gegeven moment maar schieten. Ik was onzeker, ik kon geen concepten bedenken en me niet houden aan plannen, zodat ik steeds kritiek kreeg. Maar ik ben niets als ik geen materiaal door mijn handen laat gaan.”

Selfmade girl

De drang om met allerlei beschikbare materialen iets te maken, heeft Corrie Brands al zo lang ze zich kan heugen. “Ik ben altijd een *selfmade girl* geweest. Mijn vader en moeder hadden weinig opleiding en ik moest maar naar de huishoudschool en het huishouden doen, omdat ma het niet trok. Ik maakte mijn eigen wereld, dat begon al op mijn vijfde uit overlevingsdrang. Aardappelen dun schillen, in een pan met water, een druppel op het wollen tafelkleed, kleur en vorm: dat was mijn wereld. Ik maakte tentoonstellingen op de kokosmat in mijn kamer, want die moest ik netjes opruimen, maar ik mocht niks weggooien. Het was niet alleen vluchtge-

Corrie Brands en de kracht van de onzekerheid

Corrie Brands

Z.t., gehaakte bollen,
Ø 33 x 18 cm

Arnhem ging ik heel erg mijn eigen gang. Op een bepaald moment was ik eigenlijk al te ver. Ik had een eigen lokaal met een eigen sleutel en trok mijn eigen plan, maar woonde intussen in een kraakpand met verslaafden waar de situatie steeds slechter werd. Ten slotte ben ik teruggeslagen naar Dordrecht. Dat was moeilijk, want ik wilde eigenlijk niet terug.

"Ik had heel sterk het gevoel dat ik alles alleen moest doen. Dat gevoel heb ik altijd gehad. Ik deed afstandelijk tegen collega's en trok me vaak terug op mijn atelier. Tegelijkertijd is dat atelierwerk voor mij het belangrijkste. Als ik dat niet doe, word ik diep ongelukkig. Ik ben er afhankelijk van voor de zingeving van mijn leven. Mijn dochter Roos gaat natuurlijk voor. Dat is een mens die om een directe reactie vraagt, maar toch..."

Bollen

Ze laat zien waarmee ze de laatste tijd bezig is geweest en tovert prachtige gehaakte bollen tevoorschijn in verschillende maten en materialen. Ze vertelt over de wens om groter te werken met het lichaam als maat, over polyesterdoek als perfect maar onbetaalbaar materiaal, over bindtouw van de boer dat zo heerlijk knoopt. En over haar werk als museumsuppoost waarmee ze af en toe grote moeite heeft. "Tijdens het werk

Corrie Brands

Z.t., wol, Ø 33 x 16 cm

drag om aan mijn omgeving te ontsnappen. Het had ook te maken met een eigenheid, met de wil om met allerlei materialen iets te maken.

"Toen ik zwanger was van Roos kon niets mij nog deren, ik had lef. Ik begon te werken met textiel zoals vroeger thuis: truien uithalen, nylonkousen verknippen tot draaden om daarmee iets te maken. Ik vond nog een bol van mijn moeder. Die heb ik uitgehaald en toen ontdekte ik in het midden een knot van doorgestopte tenen. Dat was ontroerend, daar heb ik vlechten van gemaakt. Op de huishoudschool voelde ik me ongelukkig, maar omdat ik me daar helemaal op het naaien stortte, ontdekte ik wel mijn fascinatie voor textiel. Ik houd ervan. Het materiaal heeft

geen vorm, je hebt een lichaam nodig om het vorm te laten krijgen."

Na de huishoudschool ploegde Corrie Brands zich door drie jaar HAVO. Ze wilde naar het HBO, ze wilde iets maken, hoewel ze van dat laatste nog niet zo zeker was. "Het was in eerste instantie een keuze tussen sociaal cultureel werk

en kunst. Ik werd afgewezen op Sint Joost in Breda, maar kwam uiteindelijk toch op de lerarenopleiding in Tilburg terecht, want daar was textiele vormgeving een onderdeel van. Ik ben afgestudeerd met vijven voor de didactische vakken en tien voor de kunstvakken. Ik was duidelijk geen docent. Op de academie in

Corrie Brands, Wielwijk kabel, gevlochten plastic zakken, 200 meter, 2006

heb ik van heel fijn draad kleine bolletjes gemaakt die ik in mijn binnenzak kon steken. Het is heel serieel werk, monnikenwerk ook. Het gaat om eindeloze herhaling.

“Waarom ik die bollen maak, weet ik eigenlijk niet. Op een gegeven moment heb ik een haaknaald gepakt. Ik ben vertrokken vanuit het nulpunt. Ik heb steeds de steken verdubbeld, maar dat heeft tot gevolg dat de omtrek van de cirkelvorm sneller groeit dan de diameter. Ten slotte krijg je een soort spons, een organische vorm. Eigenlijk begin ik vanuit hulpeloosheid. Ik wil me verhouden tot het materiaal, het leren kennen terwijl ik er mee omga. Dan krijg je cadeautjes en dan krijg je tegelijk ook een souvenir van

het maakproces.

“Ik zoek altijd het uiterste, zodat je een wereld van complete eenheid tegenkomt die gemaakt is, maar ook toevallig tot stand is gekomen. Die wereld voelt ook sensueel, al je zinnen worden aangesproken. Je voelt het leven en dan is het goed. Het is net als met kijken naar kunst. Als een kunstwerk je wat doet, betekent het dat al je zintuigen worden geprikkeld, dat het werk tot leven komt. Zoiets is voor mij niet vooraf te bedenken. De impuls om iets te maken is voor mij altijd gerelateerd aan materiaal,

aan doen, aan lichamelijkheid.”

Hoewel het leven haar nog steeds meer van het werk afleidt dan ze eigenlijk zou wensen, is Corrie Brands er meer dan ooit van overtuigd dat ze op een zinvolle manier van de nood een deugd kan maken. Ze wil kleine werken op schaal maken en heeft ideeën voor poppenhuizen en huisaltaartjes. “Ik werk graag groot, veel en repeterend, maar ik heb geen ruimte en geld voor materiaal. Ik kan niet al mijn energie kwijt, maar ik kan wel werken met afvalmaterialen. Mijn nabije doel is werken op een huis-, tuin- en keukenmanier en me met weinig middelen steeds meer vrijheid verwerven. Ik ben perfectionistisch, maar laat me daardoor niet weerhouden om te handelen, want daar moet ik het

van hebben. Dat is mijn thema en terugkijkend ben ik wat dat betreft mijn ouders en mijn geschiedenis dankbaar.

“In mijn leven is het vaak zwart of wit geweest. Ik moet in het grijze gebied terecht komen en heb het idee dat het ook gebeurt. Mijn ambitie is veranderd. Ik denk dat ik daarom ook lid ben geworden van Pictura. Ik wil weer meedoen.”

Corrie Brands Z.t.

stof, draad en vulmiddel, drie elementen

60 x Ø 35 cm, 17 x Ø 21 cm en 78 x Ø 3,5 cm

Hans Kok

De Rotterdamse invasie

In de afgelopen twee jaar was een overgrote meerderheid van de nieuwe leden van Pictura afkomstig uit Rotterdam: na 60 jaar herhaalt de geschiedenis zich.

Opmerkelijk veel Rotterdammers zijn de laatste twee jaar werkend lid van Teekengenootschap Pictura geworden.

Hoe komt dat? Wat drijft deze kunstenaars naar de provinciestad Dordrecht? Een reportage in de vorm van een enquête.

DOOR GERT VAN ENGELN | FOTO'S FRED VAN RIJEN

De invasie van Rotterdammers is niet de eerste. Bijna 61 jaar geleden beleefde Pictura – en Dordrecht – ook al eens zo'n toevloed van afgestudeerde academiestudenten. Philip Kouwen heeft daaraan in het boek *Tweehonderd jaar Pictura*, uitgegeven in 1975, herinneringen opgehaald, in enkele onvergetelijke zinnen die vooral de heuglijke verhuizing van klasgenoot Lou Ten Bosch beschrijven. Ze zijn te verleidelijk om niet te citeren.

Het najaar van 1946 was aangebroken, meldt Kouwen ter introductie, en "Lou had gemerkt dat je in Dordt wel aan een atelier kon komen, wat in Rotterdam, juist als gevolg van de verwoesting van de binnenstad, erg moeilijk was. Aan het Steegoversloot had Hans Petri [ook leerling van de Rotterdamse academie] al eerder een gebouw ontdekt met

2de

grote leegstaande ruimten. Hij trok er zelf in en haalde Toos Neger, die hij in Rotterdam slecht behuist wist, naar Dordt.

"In dat gebouw op de hoek van de Schoolstraat betrok ook Lou Ten Bosch een ruimte. Zijn verhuizing is legendarisch geworden. Hij had in Rotterdam meermalen atelierverhuizingen per handkar meegemaakt. Ook voor zijn geval huurde hij een handwagen, laadde voor het nogal deftig uitzien ouderlijk huis z'n spullen op en liep naar Dordt, wat nog niet zo eenvoudig was, want het gebruikte vervoermiddel bleek ook toen al niet op de grote weg te passen en via onverharde paden moest een secundaire weg worden opgezocht.

"Bovendien moest de wagen de volgende dag teruggebracht worden, anders liep de huur te hoog op. Misschien is dit verhaal, dat achteraf wat apocrief klinkt, toch wel exemplarisch. Wat eruit spreekt is een mengsel van ondernemingslust en een beetje wereldvreemdheid, waar we toen allemaal wel iets van hadden. (...) Na Lou Ten Bosch, die ook een mini-kamertje in Pictura had, want in het Steegoverslootpand mocht je niet wonen, kwam Antoon Winkel (eveneens klasgenoot), die Dordt aanvankelijk zag als tussenstation op de weg naar Limburg, dat voor hem toen nog het Beloofde Land was."

Stille zondagmorgen

Zelf volgde Philip Kouwen in 1949. Hij betrok de kamer in Pictura die Hans Petri zojuist had verlaten en zag deze nieuwe ruimte "als een meer mogelijkheden biedend atelier naast het kamertje dat ik in Rotterdam bij mijn ouders had". Later "zouden nog enkelen het Rotterdamse element komen versterken", meldt Kouwen in het jubileumboek. "Zo bleef Bouke IJlstra na zijn diensttijd in Dordrecht werken en voegde Maria Hendriks, ook al een jaargenote van de Academie, zich bij Antoon Winkel."

Samen met deze klasgenoot had Philip Kouwen in het vroege voorjaar van 1943 al eens kennism gemaakt met Dordrecht. Op een "heel stille, heel mistige zondagmorgen" reisden zij toen af naar deze stad, waar ze nog niet eerder waren geweest: "Als Rotterdammer kwam je er blijkbaar niet zo gauw als je er geen familie had wonen." Maar de "toen nog terechte" faam van Dordt als "schilderachtige stad" was tot hen doorgedrongen, daarnaast waren verschillende

medeleerlingen op de Academie uit Dordrecht afkomstig, zoals Leo Marchand en Hans Petri. Daarom gingen ze er eens heen, nieuwsgierig en verwachtingsvol.

Dordt was die dag voor hen een openbaring, schrijft Kouwen. "De eerst grijze, later door een dunne zon doorschijnen neveligheid liet de stad op z'n mooist zien." Maar los daarvan was het voor deze Rotterdamse jongens, "langzaam eraan gewend rakend te leven in een stad zonder binnenstad", iets schokkends om te ontdekken dat "zó dichtbij een stad lag, tot dan ons onbekend, die althans in ons oog niet geschonden was door de oorlog en nog een gave, als onverbroken eenheid zich voordoende binnenstad bewaard had."

Lyrisch gestemd liepen ze er rond, maakten tekeningen op verschillende punten aan de Voorstraathaven en bekeken er ook, "niet zonder eerbied", het gebouw van Pictura.

Niet naar Dordt

Grofweg zestig jaar later beleeft Pictura een tweede, Rotterdamse influx. Van de twintig nieuwe werkende leden die zich tussen maart 2005 en maart 2007 aanmeldde, waren er dertien woonachtig in Rotterdam. Toegegeven: een enkeling was geboren en getogen in Dordrecht, en keerde

na de academietijd terug. Weer een andere enkeling heeft zich inmiddels daadwerkelijk in Dordrecht gevestigd. Maar de grote meerderheid staat nog steeds ingeschreven als Rotterdams ingezetene (zie kader).

Daarmee is meteen het verschil tussen de vorige invasie aangegeven. De huidige Rotterdamse Picturaleden blijven in Rotterdam wonen en werken; zij trekken niet, zoals hun voorgangers in de jaren veertig van de vorige eeuw, massaal naar Dordrecht. Dit roept allerlei vragen op, waarvan de belangrijkste wel is wat deze kunstenaars uit de wereldstad Rotterdam in vredesnaam naar het kleinstedse Dordrecht heeft doen trekken?

Maar de nieuwsgierigheid is breder. Waarom worden Rotterdammers lid van een Dordtse kunstenaarsvereniging? Heeft hun eigen stad dan niet zoiets? Waarin verschilt Dordrecht als kunstenaarsstad met Rotterdam? Wat is de meerwaarde van Pictura voor hen? En nu, het toch ter sprake komt: bevalt Pictura hen? Zetten zij zich in voor het tekenenootschap, en hoe dan wel?

En dan is er nog die andere kwestie: hoe kwamen zij er eigenlijk toe om lid te worden? Wie of wat bracht ze op dat idee? Deze laatste vragen zijn niet zonder betekenis. Liefst drie werkende leden van Pictura zijn docent aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam: Hans Andringa, Ton van Dalen en Frans van Lent. Zou het kunnen zijn dat zij tijdens de lessen (aanstekelijk) over Pictura vertellen? Is dat misschien voor bepaalde studenten aanleiding om zich bij Pictura aan te sluiten?

Een wervelwind aan vragen, kortom, en om te kunnen achterhalen wát Rotterdammers naar Dordrecht drijft, zijn ze per e-mail en in enquêtevorm voorgelegd aan de betrokkene

Hilke Zoontjens

nen voorgelegd. Aan zowel de docenten als de nieuwe leden is gevraagd om mee te doen. Weliswaar had niet iedereen kennelijk zin om de vragen te beantwoorden, maar de meesten reageerden, dikwijls in korte, zakelijke zinnen.

Eerst schetsen de Rotterdamse leden hun beweegredenen, verderop verklaren de Dordtse docenten zich nader.

Atelier bemachtigen

Wat bracht u ertoe om als Rotterdams kunstenaar lid te worden van een Dordtse kunstenaarsvereniging?

Van der Biezen: "Om een beetje in de Dordtse 'scene' te komen, en om een atelier in Pictura te bemachtigen. Dat lukte heel snel!"

Vos: "Ik ben geboren in Rotterdam, afgestudeerd aan de St. Joost in Breda en heb ongeveer twee jaar in Rotterdam gewoond en gewerkt. Tijdens mijn leven was ik langer in Dordrecht, zo'n twaalf jaar nu, en nu woon ik er weer."

Griffoen: "Door een tip van een bevriende kunstenaar. Het viel me ook op dat méér bekenden inmiddels lid zijn."

Grootenboer: "Het is een heel verhaal, maar het komt erop neer dat ik Pictura van oudsher al een sympathieke vereniging vind."

Wieggers: "In Rotterdam ken ik niet een dergelijk tekenenootschap. Dordrecht is niet al te ver weg en ik proefde een gemoedelijke sfeer de keren dat ik in Pictura was. Verder sprak het aspect 'tekenen' als bindende factor mij zeer aan!"

Kok: "Geboren in Dubbeldam in 1958, gezelligheid, leuke mensen, goeie feesten, mooie expositiezalen."

Meidam: "Ik ben er op geattendeerd door enkele collega's."

Wico Vos

Zoontjens: "Ik ben oorspronkelijk een Dordtenaar, geboren en getogen in Dordrecht. Ben naar Rotterdam verhuisd toen ik daar naar de academie ging. Ik was dolgelukkig uit Dordrecht (de slapende stad) te zijn ontsnapt. Ik heb me jarenlang totaal gestort op Rotterdam en veel ondernomen, gedaan en genoten; Dordrecht was totaal vergeten. Op mijn familie na had ik niets meer met Dordrecht."

"Maar ja, toen kreeg ik een vriend die nou toevallig in Dordrecht moest wonen. Het was nooit mijn bedoeling om terug te komen, maar het is er toch ingeslopen. Dordrecht is me wel weer eigen geworden, en ik kijk nu met andere ogen naar Dordrecht. Ik ben, denk ik, volwassener geworden. Beetje jammer wel. Maar er zijn hele mooie dingen voor in de plaats gekomen, zoals mijn vriend en mijn zoon Oek, die alles voor me betekenen. En zo schijnt de zon alweer een stuk harder in Dordrecht."

Rombouts (noemt vier redenen): "De geplande expositie met Marianne Grootenboer en Picturalid Lydia Oerlemans ging na het overlijden van Lydia niet door, als gevolg van een expositieverbod van haar werk door de nabestaanden. Na een gesprek met Jeanne [van der Horst] en een rondleiding door de zalen, besloten Marianne en ik om zelf lid te

worden. *Het expositiebeleid en de goede tentoonstellingen in de prachtige zalen met het bijzondere licht. *De vereniging en haar activiteiten als ontmoetingsplaats. *Het blad."

Via vrienden

Hoe wist u van het bestaan van Pictura?

Van der Biezen: "Via vrienden die al een atelier in Pictura hadden, en via exposities in Pictura die ik in het verleden wel eens heb bezocht."

Vos: "Ik was er voorheen al vaker op bezoek geweest."

Griffioen: "Van horen zeggen."

Grootenboer: "Ik had er twee keer eerder geëxposeerd."

Wieggers: "Via twee bestaande leden (ook uit Rotterdam) en via bezoek aan een aantal exposities. Ik begreep pas later dat ik van Pictura lid kon worden."

Kok: "Pictura is mij al jaren algemeen bekend, via vrienden."

Meidam: "Ik heb in het verleden ook al in Pictura geëxposeerd."

Zoontjens: "Ik tekende al model in Pictura toen ik veertien jaar oud was, bij Henk van Dalen, en heb daar ook mijn talenten leren ontwikkelen. Ik wilde altijd al kunstenaar worden, maar was nooit zeker van mijn talenten. In Pictura heb ik mij

Zestig jaar geleden verhuisde Lou Ten Bosch (1923, Rotterdam-Kralingen) met een handkar van Rotterdam naar Dordrecht, zestig jaar later maakte hij er op verzoek van de redactie van het Picturablade deze illustratie van.

In een begeleidend briefje, waaruit met zijn toestemming geciteerd mag worden, haalt Lou een herinnering op aan die stoutmoedige voettocht:

"Het was wel weer een duik in het verleden na ruim zestig jaar..."

De tocht met de handkar was een uitdaging gericht tot zijn zus Riet, die het een waanzinnig plan vond en die het huishouden deed toentertijd. Ik was het eigenlijk niet van plan, maar toen zij uitdrukkelijk zei: 'Dat doe je toch niet', zette ik door.

De volgende dag terug naar Rotterdam met de lege handkar om hem weer bij het verhuuradres af te leveren, was minstens zo merkwaardig, maar wel een stuk eenvoudiger.

Het toonde wel aan, hoe bescheiden mijn inboedel was, hoewel hoog opgeladen. Nu en dan moest ik mij uitrekken naar opzij om te zien waar ik liep.

Maar 'een voetreis naar Rome' (Bertus Aafjes) was nog wel iets verder, maar wel zonder handkar."

als een razende ontwikkeld."

Rombouts: "Ik ken Pictura als tentoonstellingsruimte al vanaf 1990 en als vereniging vanaf 2005, via Lydia Oerlemans."

Een illusie

Bent u in Rotterdam ook lid van een vereniging à la Pictura, of is die er juist niet?

Van der Biezen: "Nee. Om eerlijk te zijn ben ik ook niet heel sociaal, haha. Maar je hebt er zeker wel een paar."

Vos: "Ik was er geen lid en ben ook niet op de hoogte van enig vergelijkbare vereniging."

Griffoen: "Nee."

Grootenboer: "Is er niet."

Wiegers: "Ik ben voorzitter en lid van onze atelierverseniging Karlsson, maar dat is een veel kleinschaliger groep met een ander doel, en als zodanig eigenlijk niet te vergelijken met Pictura. Zoiets ken ik in Rotterdam niet."

Kok: "Niet. 'De Illusie' bleek een illusie. Wel zijn er goeie initiatieven en collectieven, zoals de Dordt Salon, Locus 010, Het Wilde Weten, Cucosa, BAD, et cetera."

Meidam: "Afwezigheid van vereniging."

Zoontjens: "Nee, en ik weet ook niet of die er is."

Rombouts: "De kunstenaarsvereniging in Rotterdam – "De Illusie," opgericht in 1990? – bestond nog maar enkele jaren."

Gebrek aan feedback

Waarin schuilt voor u de waarde van Pictura? Staat het, grof gezegd, goed op uw cv of waardeert u de vereniging an sich ook?

Van der Biezen: "Zoals eerder gezegd hoopte ik er een beetje contacten op te doen. Dat is er niet echt van gekomen, wat grotendeels aan mijzelf ligt. Maar ook omdat voor mijn gevoel veel leden van Pictura ouder zijn dan veertig. Meer jonge kunstenaars zou goed zijn, al moeten die zich dan wel aanmelden natuurlijk. Maar ik denk dat zoiets als Pictura hoort bij Dordt. Heel goed dat ze er zijn."

Vos: "Ik vind het creëren van een eigen beeld belangrijk. Tekenen is daarvoor voor mij persoonlijk de meest toegankelijke uitingsvorm. Ik heb altijd een gebrek gehad aan zinnige feedback en aan een podium waar meerdere tekenaars samenkomen."

Griffoen: "De vereniging spreekt mij heel erg aan. Het gebouw is geweldig. Volgens mij heb ik het niet eens in mijn cv staan!?"

Grootenboer: "Sympathieke vereniging."

Wiegers: "Ik vind het een sympathieke vereniging met een mooie ruimte en goede initiatieven. Ik hoop er eens te exposeren met mijn werk."

Kok: "Zie mijn antwoord bij vraag 2. Waardering an sich. Goede reden om vaker in Dordt te komen."

Meidam: "De waarde van Pictura ligt in het feit dat het al zolang bestaat."

Ver-Rotterdammering blijkt uit ledenrubriek

In de afgelopen twee jaar, tussen maart 2005 en maart 2007, werden in totaal twintig kunstenaars na balotage toegelaten als werkend lid van Pictura. Op het moment van aanmelding waren dertien van hen woonachtig in Rotterdam. Een overduidelijke meerderheid van de nieuwe leden is dus Rotterdammer.

Daarmee is er, de na-oorlogse geschiedenis van Pictura indachtig, sprake van een tweede Rotterdamse invasie. Deze zou nóg indrukwekkender zijn geweest als de twee al ingeschreven nieuwe Rotterdamse leden zouden zijn meegeteld – Renie Spoelstra en Simon Schrikker – die vrij

kort na hun komst in 2005 alweer afhaakten.

Nieuwe leden worden volgens vaste gewoonte voorgesteld in de gelijknamige rubriek in het *Picturablad*. Het is uit diezelfde rubriek dat het verschijnsel oprees van de ver-Rotterdammering van de ledenaanwas. In sommige perioden leek het wel alsof het Dordtse Pictura alleen nog maar Rotterdammers trok.

Niet elke lezer zal alle voorgaande exemplaren van *Picturablad* nog bij de hand hebben. Daarom worden de Rotterdamse leden hier met enkele persoonlijke gegevens nog eens kort geïntroduceerd.

- 1 **Hans Andringa** (1948, geboren in Rotterdam, lid van Pictura sinds zomer 2005). Is inmiddels verhuisd naar Dordrecht.
- 2 **Rob van der Biezen** (31 oktober 1978, Dordrecht, lid sinds eind 2005). Is inmiddels verhuisd naar H.I. Ambacht.
- 3 **Vicente Fita Botet** (14 september 1964, Cuenca, Spanje, lid sinds voorjaar 2006).
- 4 **Willem Cornelis (Wico) Vos** (23 oktober 1963, Rotterdam, lid sinds februari 2006). Woont inmiddels in Dordrecht.
- 5 **Hans Kok** (30 juli 1958, Dubbeldam, lid sinds maart 2006).
- 6 **Larisa Zvezdochetova** (25 juni 1958, Odessa, Oekraïne, lid sinds voorjaar 2006).
- 7 **Hilke Zoontjens** (24 juli 1975, Dordrecht, lid sinds februari 2006). Is weer terug in Dordrecht.
- 8 **Jeanne Rombouts** (5 augustus 1954, lid sinds mei 2006).
- 9 **Anouk Griffoen** (28 oktober 1979, Enschede, lid sinds eind 2006).
- 10 **Alex Meidam** (16 april 1954, Delfzijl, lid sinds medio 2006).
- 11 **Marianne Grootenboer** (voorheen Marianne Smits, lid sinds oktober 2006).
- 12 **Marit Shalem** (5 juni 1971, Haifa, Israël, lid sinds begin 2007).
- 13 **Michel Wiegers** (10 oktober 1964, Tilburg; lid sinds 15 december 2006).

Zoontjens: "Pictura is een gewaardeerde instelling, en staat hoog gewaardeerd. Zodoende geeft het een zekere status. Dat ik lid van Pictura werd, was heel logisch, vanwege mijn achtergrond. Ik voel me zeer vereerd dat ik ben aangenomen bij deze instelling. Ik vind Pictura met name op dit moment jong en bloeiend; dat is het jaren niet geweest."

Rombouts: "Zie mijn antwoord bij vraag 2."

Oubollige galleries

Is uw belangstelling voor Dordrecht tot nog toe beperkt gebleven tot Pictura, of heeft die zich uitgebreid tot de stad zelf?

Van der Biezen: "Ik was al bekend in Dordt, maar voor mij als jonge schilder is er eerlijk gezegd niet veel. Te veel oubollige galleries, heel jammer."

Vos: "Pictura is een onderdeel, een voordeel, een product van de stad en niet andersom."

Griffioen: "Vorig jaar heb ik geëxposeerd in een galerie in Dordrecht. Daardoor ben ik de stad ook beter gaan kennen."

Grootenboer: "Ik kom vaker in Dordrecht ('Intermezzo'). Heb indertijd ook bij het CBK en heel vroeger in 'Kijck over den Dijk' geëxposeerd."

Wiegers: "Ik ben door Pictura vaker in Dordrecht en heb zodoende veel meer kanten van de stad leren kennen. Pictura's expo's en openingen zijn voor mij aanleiding om richting Dordrecht te gaan, waaraan ik dan een wandeling of wat dan ook vastkoppel. Ik heb een hoop nieuwe dingen in en rond Dordrecht ontdekt."

Kok: "Ook de stad. Ga ook exposeren bij De Compagnie."

Meidam: "Ik ben redelijk bekend met Dordrecht."

Zoontjens: "Dordrecht is een mooie stad, maar is niet zo bruisend als Rotterdam. Al moet ik zeggen dat er momenteel veel aan het veranderen is op kunstgebied, zoals bij het CBK met festivals als 'Urban Explorers' bijvoorbeeld, en de vele nieuwe jonge kunstenaars bij Pictura. En ook 'Intermezzo' heeft de laatste tijd exposities die erg vernieuwend en verrassend zijn."

Rombouts: "De stad en haar historie! Als zanger (sopraan) in een vocaal ensemble heb ik een keer kennism gemaakt met het Hof, tijdens een optreden met Dowlandliederen in 2003. Kennissen uit de Rotterdamse muziekwereld wonen in

Dordrecht. Het was bijvoorbeeld een verrassing om Evelien Lamers in Pictura te ontmoeten. Ze heeft mij op haar viola da gamba diverse keren mogen begeleiden, tijdens de uitvoeringen van het SKVR Oude Muziek Ensemble."

Feest op de terrassen

Wat vindt u eigenlijk van Dordrecht?

Van der Biezen: "Zie mijn vorige antwoord."

Vos: "Net groot genoeg, maar toch te klein."

Griffioen: "Als de zon schijnt: één groot feest op de terrassen. Het Dordrechts Museum is ook wel heel erg mooi."

Grootenboer: "Rustig."

Wiegers: "Ik wist tot voor kort niet dat Dordrecht zulke mooie stukken heeft. Ik ben laatst ook voor het eerst in het Dordrechts Museum geweest. Dat kende ik nog helemaal niet. Ik was blij verrast."

Kok: "Mooie, inspirerende, oude stad. Ik voel de roots, de

familiegrond. Wel een beetje kleinburgerlijk, maar daardoor gemoedelijker."

Meidam: "Leuk, oud, pittoresk stadje."

Zoontjens: "Zie het vorige antwoord."

Rombouts: "Dordrecht is kleinschalig, met een mooie historische binnenstad en tradities.

Helaas proef ik toch nog wel de strenge calvinistische sfeer."

Select clubje

Waarin verschilt volgens u Dordrecht als kunstenaarsstad met Rotterdam?

Rob van der Biezen

Van der Biezen: "In Rotterdam zijn er veel meer mogelijkheden om je als jonge kunstenaar te ontwikkelen, veel meer podia om jezelf te presenteren. Dordrecht heeft – sorry – een nogal oubollig imago, geen plek voor jonge kunstenaars, te weinig galleries met lef en een select clubje dat de fondsen opmaakt."

Vos: "De mensen die in Rotterdam leven, hebben een grote belevingswereld en worden geconfronteerd met meer ideeëngoed en uitingsvormen. Mensen in een grote stad zijn geneigd vernieuwingen sneller te accepteren, vreemde zaken sneller gewoon te vinden. Er is meer ontwikkeling, meer interactie, meer intellect. Er zijn beduidend meer impulsen."

Griffioen: "Naar mijn idee woont in Dordrecht een meer gevestigde groep kunstenaars. Rotterdam is mede door zijn academie aantrekkelijker voor jonge kunstenaars."

Grootenboer: "Door kleinschaligheid is er meer samenhang."

Wiegers: "Dordrecht is kleinschaliger, gemoedelijker. Ik kom zelf oorspronkelijk uit een middelgrote stad in Brabant. Ik denk wel dat ik in Dordrecht (en Pictura) iets herken van wat me vertrouwd. Iets 'van huis uit', dat ik in Rotterdam niet vaak ervaar. (Misschien zijn het wel allemaal 'import-Rotterdamers' (zoals ik), die zich massaal bij jullie aanmelden?)"

Kok: "Rotterdam is nieuwer, spannender, professioneler, internationaler, inspirerender. Er wonen meer mensen, dus er zijn afwisselendere contacten."

Meidam: "Dordrecht is kleinschaliger."

Zoontjens: "Rotterdam is bruisend en er gebeurt altijd wat. In Rotterdam is ook altijd alles mogelijk. Veel mensen nemen er vele initiatieven. Zodoende is Rotterdam een stad die zichzelf draaiende houdt. Dordrecht is veel trager en gemoedelijker. Iedereen kent elkaar, zodoende wordt de kunstenaarsscene niet vaak opgefrist door nieuwe, frisse, jonge ideeën. Lange tijd ging het er naar uit zien dat de kunstenaars in Dordrecht langzaam zouden vergrijzen en uitdoven; er kwam niets nieuws bij. Gelukkig verandert dat nu."

Rombouts: "Dordrecht is een aangename aanvulling op het culturele leven van Rotterdam, door zijn kleinschalige karakter."

Warm onthaal

En, is het meegevallen met Pictura? Voldoet het aan uw verwachtingen of niet? En wat mankeert er dan (nog) aan? Wat kan er beter?

Van der Biezen: "Ik werd meteen warm onthaald en voelde me er thuis. Maar doordat ik erg druk ben, had ik te weinig tijd om er echt te zijn. Dat is geheel aan mijzelf te wijten. Maar ik denk dat het heel goed zou zijn als meer actieve, jonge kunstenaars zich bij Pictura aansluiten. Pictura heeft een zeer goede wil, maar dan moeten er wel mensen zijn die er aan mee willen helpen."

Vos: "Pictura valt mij tegen. In die zin dat ik geloof dat de wereld net zo toegankelijk is als je zelf bent – behalve in Dordrecht, waar ik eigenlijk steeds weer tegen een muur aan loop van arrogantie, wedijver en kleinburgerlijkheid. Het is natuurlijk mijn eigen beleving. Ik denk dat de spoeling er dunner is en mensen dus eerder hun terreintjes afbakenen. Relatief kleine mensen kunnen zich heel belangrijk maken in een kleine samenleving.

"Pictura zou een dependance moeten openen in een ander pand, een oud winkelpand, een anti-kraakstek, misschien in tijdelijke locaties. Pictura zou meer publiciteit buiten de vereniging moeten zoeken, meer (goedkope en gratis) vierkante meters beschikbaar moeten maken voor werken en exposeren. Excursies moeten organiseren, niet alleen voor de Rabo-bank. De drempel moeten verlagen, die nu een hoge trap vormt. Opdrachten en wedstrijden moeten uitschrijven, thema's en concepten inhoud moeten geven, maar het

'Ik ben lid geworden als spontane actie op jullie brief'

De Rotterdamse Marit Shalem is nog maar kort lid van Pictura: sinds begin dit jaar. Afkomstig uit Israël, gestudeerd hebbend in Duitsland, aan de *Hochschule der Künste* in Berlijn, kon zij niet zo goed overweg met de vragen die het Picturablad haar stelde. Maar in een e-mail beschreef deze kosmopolitische kunstenaar niettemin waarom ze voor Pictura heeft gekozen, in het Nederlands zoals zij zich dit tot nog toe heeft eigen gemaakt.

Het Picturablad kreeg toestemming om die e-mail hier te publiceren. "Van mij is het o.k. om het zo te gebruiken. Is wel grappig zo. Sorry voor fouten overigens", vond ze zelf.

"Ik denk dat die vragen niet aan mij besteedt zijn. Ik ben een lid geworden als een spontane actie op jullie brief. Paar maanden geleden heb ik een voorstel voor een expositie naar jullie toegestuurd. Als antwoord kreeg ik het aanbod om lid van Pictura te worden. Omdat ik alsnog mijn voorstel voor een expositie wil

indienen en kon het alleen als lid doen, en omdat ik net een subsidie heb gekregen waardoor ik zulke betalingen kon verorloven, heb ik besloten om lid te worden. Ik kom uit Israël, heb in Duitsland gestudeerd en woon in Rotterdam vooral omdat ik mijn liefde heb gevolgd (maar ook omdat Rotterdam de beste stad van Nederland

is). Helaas moet ik zeggen dat ik dorrecht en Pictura verder niet zo goed ken, en schick hiermee niet voor jouw artikel.

Ik wil niet onbeleefd zijn als ik zal toegeven dat ik een min punt in Nederland merk - dat je overal en vaak van de anketes en vragen lijsten krijgt. Liever wil ik niet mee aan doen. Verder ben ik blij om de gelgenheid te hebben om lid van Pictura te zijn en hopelijk ook gebruik te maken van de grafiek studios en de expositie ruimte."

Marit Shalem

belangrijkste is toch wel: verjongen."

Griffioen: "Mijn ervaringen met Pictura zijn nog heel minimaal."

Grootenboer: "Ja. Maar ik ben te kort lid om me nu al een mening te vormen."

Wiegers: "Ik heb nog niet zo'n uitgesproken beeld van de organisatie, maar ik heb veel zin in om me er in de toekomst actief mee bezig te houden. In eerste instantie dacht ik wel dat de nadruk meer op het tekenen ('Teekengenootschap') zou liggen. Omdat ik zelf veel teken, had ik me daar eigenlijk op verheugd. Maar de werkelijkheid is breder. Ik ben benieuwd of ik die breedte altijd wel zo goed vind. Misschien toch een beetje jammer, maar dat moet ik allemaal nog gaan ontdekken."

Kok: "Voldoet. Bewuste keuze geweest. Flop is top. De kunst is er soms wat amateuristisch, maar dat geldt niet alleen voor Pictura. In het algemeen ligt dat aan de te lakse mentaliteit

van kunstenaars."

Meidam: "Geweldig initiatief, met leuke mensen."

Zoontjens: "Voor mij heeft lid worden van Pictura, jaren als iets onbereikbaars geleken. Zó hoog schatte ik zijn eisen. Dat ik er nu bij hoor, vult mij wel met trots en een vleugje hoogmoed. Ik kijk nu mee met Pictura vanaf de hoogte die ik het vroeger toeschreef, en ineens is die hoogte niet zo hoog meer. Nee, Pictura is en blijft een goede en leuke en gelukkig ook weer frisse organisatie. En Pictura houdt van kunst die niet te braaf is; dat vind ik fijn."

Rombouts: "Zie vraag 2. Helaas zijn sommige activiteiten laat op de avond gepland, zodat een bezoek in verband met de reistijden van het openbaar vervoer lastig is."

Rondneuzen

Heeft u zich al ingezet voor (activiteiten van) Pictura, en hoe? Of gaat u dat nog doen?

Van der Biezen: "Ik heb aan twee ledensalons meegedaan en een duo-expositie gehad."

Vos: "Ik heb weleens gebruik gemaakt van de drukpers en ik deed mee aan 'Extreem', met een beeldje. Soms bezoek ik een feestje of opening en af en toe loop ik op zaterdag binnen om er rond te neuzen."

Mijn lidmaatschap is nog te kort. Als er iets wordt georganiseerd zoals onder de vorige vraag samengevat, doe ik mee."

Griffoen: "Ongetwijfeld in de toekomst wel."

Grootenboer: "Op dit moment denk ik daar nog niet aan."

Wieggers: "Nee, nog niet. Ik wil graag een expositievoorstel doen, maar misschien ben ik met mijn prille lidmaatschap te gretig?"

Kok: "Exposities, praatje-op-bank-avond, misschien in toekomst meer."

Meidam: "Ik heb zelf een studio op Delfshaven, in het voormalige Henkesspand, die toegankelijk is voor het publiek. De organisatie hiervan kost veel tijd. Maar heb ik een idee voor Pictura, dan meld ik me."

Zoontjens: "Ik heb meegedaan aan de Salon 'Extreem' van dit jaar. Heb in blad 4/2006 van het Picturablade gestaan, op

de cover en met een groot interview, en heb laatst meegedaan aan de kunstveiling van 'People in action', en daar met succes mijn ingezonden werk verkocht."

Rombouts: "Ik heb me nog niet ingezet voor activiteiten en ik heb zin om dat te bespreken om te kijken wat de mogelijkheden zijn."

Inspiratie opdoen

Blijft u in Rotterdam wonen en werken of overweegt u om naar Dordrecht te verhuizen?

Van der Biezen: "Ik ben na mijn afstuderen in H.I. Ambacht gaan wonen, maar wie weet kom ik nog naar Dordrecht!"

Vos: "Ik ben inmiddels verhuisd naar Dordrecht. Dat is een heel verhaal over liefde en geld. Dordrecht lag het meest voor de hand. Pictura niet, maar later wel. Pictura is voor mij een plaats waar ik andere kunstenaars kan ontmoeten en waar ik inspiratie kan opdoen. De stad ook, maar die is indirecter gericht op beeldende kunst en tekenen in het bijzonder. En ik vind de vereniging heel groot voor zo'n kleine stad."

Griffoen: "Ik blijf in Rotterdam wonen, dat is zeker."

Drie Dordtse docenten van de **Willem de Kooning Academie** over hun mogelijke aandeel in de aanwas van Rotterdammers

'Er gaan niet ineens massa's studenten lid worden van Pictura'

Drie werkende Picturaleden zijn bij toeval óók docenten aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam: Ton van Dalen, Frans van Lent en Hans Andringa. De vraag dringt zich vanzelf op: vertellen zij tijdens de lessen over Pictura? Heeft hun docentschap er invloed op (gehad) dat zoveel Rotterdamse kunstenaars zich bij Pictura melden?

Om daar enig inzicht in te krijgen, heeft het Picturablade hen enkele vragen voorgelegd.

Denkt u zelf ook dat de Rotterdamse aanwas deels te maken

heeft met het feit dat drie Dordtse Picturaleden docent zijn op de Rotterdamse academie?

Hans Andringa: "Ik denk niet dat het te maken heeft met docenten die aangesloten zijn bij Pictura, omdat ik óók verschillende studenten heb 'afgeleverd' die lid zijn geworden van [het Haagse] Pulchri. Middels het ophangen van uitnodigingen of affiches in het lokaal laat ik de studenten weten wat er zoal gebeurt in Pictura."

Ton van Dalen: "Dat heeft er deels mee te maken, en vooral dan door de bijdragen van Frans van Lent en Hans Andringa. Zij staan

dichter bij het onderwijs en de student dan ik. Frans heeft in verleden zijn studenten met zomerpresentaties actief betrokken bij Pictura. Ook Hans, pas kort lid, heeft al een aantal studenten actief betrokken bij de grafiekactiviteiten van het teekengenootschap."

Frans van Lent: "Deels. Er gaan niet ineens massa's studenten lid worden. Indirect is die invloed groter. De naam is zo langzamerhand een begrip op de academie. En dus ontstaat die bekendheid, door het afstuderen van studenten, ook meer en meer in de Rotterdamse kunstenaarsscene(s). Wat ook een grote rol speelt, is de kennis die je krijgt van kunstenaars in Rotterdam die je dan weer kunt aanwenden bij tentoonstellingen. Daar speelt het werken aan de academie ook een rol bij. Al met al denk ik, ja, dat er wel een verband is tussen de docenten en de huidige Rotterdamse interesse."

Homevideo

Van Lent wijst er verder op dat de Illustratie-afdeling in de afgelopen jaren al "met enige regelmaat" gebruik heeft gemaakt van de faciliteiten van Pictura. "Voor diverse projecten is (vaak 's avonds en besloten) in de grote zaal en in de foyer ruimte gehuurd. Projecten als 'De Bioscoop voor 1 Persoon' en het homevideo-project 'De Gouden Geeuw' waren daar voorbeelden van. Onlangs hebben we nog enkele avonden presentaties gehouden van een illustratieproject."

"Het is vooral bij presentaties erg prettig voor studenten dat Pictura een deel van de buitenwereld is, buiten de veilige muren van de academie ligt: alvast een klein stapje de echte wereld in. Een jaar of drie, vier geleden heb we de Autonome afdeling van de Willem de Kooning aangeboden om in de eerste weken van juli in Pictura een Open Atelier/Presentatie te houden. Het afgelopen jaar heb-

Marianne Grootenboer

Grootenboer: "Ik blijf in Rotterdam."

Wiegers: "Ik heb een heel fijn atelier en een goed huis in Rotterdam, dus ik denk niet dat ik gauw zal verhuizen. Dordrecht is toch eigenlijk 'om de hoek': je bent er zo. In sommige opzichten is Nederland te klein om te verhuizen."

Kok: "Rotterdam is mijn trots en dé stad van Nederland."

Meidam: "Ik blijf in Rotterdam wonen."

Zoontjens: "Ik woon weer in Dordrecht, na negen jaar

Rotterdam, vanwege de geboorte van mijn zoon. Mijn atelier is echter nog in Rotterdam. Rotterdam blijft trekken, maar mijn zoon wil ik daar niet laten opgroeien. Rotterdam is leuk als je wat ouder bent, maar niet om in op te groeien. Uit praktisch oogpunt ben ik wel aan het overwegen om in Dordrecht een atelier te zoeken."

Rombouts: "Verhuizen... wonen en werken... in Dordrecht... misschien?"«

ben we ook de St. Joostacademie uit Breda/Den Bosch gevraagd om deel te nemen.

"De confrontatie van studenten met Pictura in zo'n vroeg stadium kan ook erg veel betekenen voor Pictura. De studenten weten dan van het bestaan, kennen het unieke gebouw en zijn misschien dan in een later stadium ook geïnteresseerd om deel uit te gaan maken van de vereniging."

Huisvesting

Vertelt u de studenten over Pictura? En wat vertelt u ze?

Hans Andringa: "Onlangs organiseerde ik de grafiektentoonstelling 'Ets, druks en R&R' in Pictura en bracht zo onze studenten in contact met Pictura. Ook was er de mogelijkheid om naar aanleiding van mijn reis naar China, als gastdocent aan de academie van Hangzhou, werken van de Chinese studenten in Pictura te presenteren, in het kader van het Rembrandtjaar."

Ton van Dalen: "Mijn betrokkenheid is meer indirect. Natuurlijk zal het 'Dordtsche' weleens ter sprake zijn gekomen en ook heb ik weleens studenten en collega's meegenomen en voor openingen uitgenodigd. En een aantal van hen heb ik gewezen op de mogelijkheden van huisvesting en ateliervoorzieningen. De komst van Hans Andringa naar Pictura bijvoorbeeld is een direct gevolg van mijn vriendschap met hem en de daaruit voortgekomen bezoeken aan Dordt."

Frans van Lent: "Ik heb het met studenten behoorlijk vaak over Pictura en zijn activiteiten. Ook heb ik al vragen gehad over participatie in de vers gestarte Director's Lounge. Daar komt wel weer iets uit."

Schitterend

Wat vindt u zelf van de komst van de Rotterdammers naar Pictura?

Hans Andringa: "Zolang de kwaliteit gewaarborgd blijft, is elke

aanwas, vanuit welke plaats dan ook, een verrijking voor Pictura met zijn schitterende expositieruimte en grafische werkplaats op een unieke locatie in het hart van de oude binnenstad."

Ton van Dalen: "Ik ben heel blij met de komst van nieuwe (jonge) leden. Het maakt dat de vereniging minder in zichzelf gekeerd is. Tevens betekent het een uitbreiding van het netwerk, waardoor er weer méér mogelijkheden voor de leden ontstaan."

Frans van Lent: "Ik denk dat die voor Pictura van heel groot belang is. Het gemiddelde Picturalid laat zich, helaas, weinig aan de vereniging gelegen liggen. De aanwinst van (enthousiaste) nieuwe leden hebben we dus hard nodig."

Golf

Ton van Dalen merkt daarnaast op dat er volgens hem "grote verschillen in omstandigheden en redenen" zitten tussen de eerste "golf" Rotterdamse kunstenaars die naar

Dordrecht trokken, en de tweede. "Na de opheffing van de BKR, midden jaren tachtig", observeert hij, "werd het voor een beginnend kunstenaar ineens weer belangrijk zich in een grote stad te vestigen, om zo te proberen deel te nemen aan het grote kunstcircuit (Rotterdam of Amsterdam)."

"Rotterdam had ook meer en ruimere subsidiemogelijkheden (startsubsidies) dan Dordrecht. Maar nu ook daar de bronnen lijken op te drogen en het wel erg dringen wordt met al die jonge kunstenaars, zoekt men blijkbaar naar meer mogelijkheden buiten Rotterdam. Nog een belangrijk verschil is dat de meeste nieuwe leden niet in Dordrecht komen wonen. Uiteindelijk denk ik dat (de mogelijkheid tot) het tentoonstellen voor hen doorslaggevend is om lid te willen worden."

K O R T N I E U W S

Pictura is door administratieve omstandigheden pas nu in staat de nota's voor de jaarlijkse contributie te versturen.

Maar de inning wordt meteen ook groots aangepakt: het voltallige bestuur en de medewerkers hebben een tijdelijk 'Pictura callcenter' ingericht. Eén dezer dagen zullen zij, op één avond, alle achterstallige leden bellen, met name die leden die over de verstreken jaren hun contributie nog niet hebben betaald.

● **Begin april is met een breekijzer** geprobeerd de toegangsdeur voor de ateliergebruikers – rechts onderin het Picturagebouw, naast de trap –

open te krijgen, maar dit mislukte: de ingang zat "gelukkig" degelijk op slot. Volgens conciërge Frank Storm richtte de poging tot inbraak "veel schade" aan, die inmiddels alweer "onzichtbaar is gemaakt". ● **Frans van Lent heeft per 27 maart** het bestuur van Pictura verlaten en vertrekt na de zomervakantie ook uit de tentoonstellingscommissie. Het is voor hem even genoeg geweest. "Ik ben er een jaar of vier, vijf geleden mee begonnen", licht hij zijn opstappen toe, "en heb zo langzamerhand eens zin in iets nieuws, al weet ik nog niet wat dat zal zijn. Op een zeker moment wordt het tijd voor afwisseling, denk ik, voor zowel mij als voor de commissie. Met het oog

op de continuïteit moet niet iedere langer zittende er gelijk uit, maar ik ben nu de eerste." ● **Picturalid Marita Staf** staat met drie filmpjes op de internationale videosite YouTube. De titels en links zijn: 'Trumpet on the beach' 2005 (www.youtube.com/watch?v=kvT3fmZYwAU), 'Holy shit! Where is the bride?' 2005 (www.youtube.com/watch?v=QAHWaa4Xxk) en 'Plastic fantastic' 2007 (www.youtube.com/watch?v=0YfKwtQomug). ● **De journalist Harry Kuiper is op 5 maart** in Rotterdam overleden op 67-jarige leeftijd. Kuiper, in januari 1940 in Eelde geboren, was decennialang (kunst)redacteur van de dagbladen

Het Vrije Volk en *De Dordtenaar*, daarna voorlichter bij de gemeentelijke Dordrecht. Zijn lichaam is op zijn uitdrukkelijke wens aan de medische wetenschap geschonken.

● **Internationaal fitnesscentra-ondernemer** Rob Mouthaan uit Dordrecht wil na de zomer op de website van de Dordrechtse Ondernemers Vereniging (DOV) een 'etalage' openen voor Dordtse kunstenaars. Door ze een bepaalde tijd de gelegenheid te geven hun werk te exposeren op de site, ontstaat er over en weer misschien meer samenwerking, hoopt hij.

● **De plaquette met de beeltenis** van wijlen Picturalid Kees Buddingh' heeft een nieuwe plek gekregen: aan de gevel van zijn

P I C T U R A

Notulen

Algemene Leden

Vergadering

Teekengenootschap

Pictura

d.d. 27 maart 2007

Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen van harte welkom.

Mededelingen en ingekomen stukken

De afmeldingen worden genoemd. Er zijn geen ingekomen stukken.

Notulen ALV d.d. 01-11-2006

De notulen worden zonder commentaar goedgekeurd en vastgesteld.

Verslag Kascommissie

De leden van de Kascommissie

hebben voorafgaande aan de vergadering, de jaarstukken gecontroleerd en geadviseerd deze goed te keuren.

Jaarrekening 2006

De penningmeester geeft een toelichting op de jaarrekening. Vooral door de kosten t.b.v. de Rembrandt-tentoonstelling en de daaraan voorgegane verbouwing, is het een duur jaar geweest. Daarnaast waren er in 2006 minder opbrengsten uit activiteiten. De voorzitter benadrukt nog dat het gaat om investeringen die de liquiditeitspositie hebben aangesproken, zoals beveiliging met camera's en een nieuw slotenplan. Daarnaast zijn er schulden ten laste van het resultaat gebracht die vooral administratief zijn. De voorzitter wijst erop dat 2006 voor de naamsbekendheid en PR van Pictura, juist een uitstekend jaar is geweest. Op de vraag of subsidie is aangevraagd voor de Rembrandt-tentoonstelling, antwoordt de voorzitter dat dat niet het geval is. De investeringen zijn uit eigen

middelen en uit een gift van de stichting 'Dat Pictura Leve' (verbouwing) betaald. De jaarstukken worden met algemene stemmen goedgekeurd en vastgesteld, terwijl aan de penningmeester kwijting en décharge worden verleend wegens het door hem gevoerde financiële beleid.

Aftredende en benoeming nieuwe bestuursleden

Saskia Meesters heeft zich verkiesbaar gesteld voor de vacature door het terugtreden van Frans van Lent. Frans van Lent was in het bestuur de vertegenwoordiger van de Tentoonstellingscommissie. Saskia Meesters is (nog) geen lid van deze commissie, dat kan/zal t.z.t. veranderen. Daphne Meijer heeft zich verkiesbaar gesteld voor de vacature door het terugtreden van Katja Diallo (secretaris). Er zijn geen tegenkandidaten, zodat de kandidaten bij acclamatie worden benoemd.

De voorzitter schetst in het kort aan de ALV het optreden van de scheidende bestuursleden in het bestuur en bedankt hen voor het vele werk dat zij belangeloos gedurende lange tijd voor Pictura hebben verricht.

Toetreden nieuw lid Tentoonstellingscommissie: Herman Lamers

Herman Lamers heeft zich kandideert gesteld voor de vacature in de Tentoonstellingscommissie. Er zijn geen tegenkandidaten. Hij wordt bij acclamatie benoemd.

Tentoonstellingen in de Foyer

De voorzitter licht het beleid van het bestuur voor de Derde Zaal toe: het programma voor de Derde Zaal wordt niet ingebed in het beleid van de Tentoonstellingscommissie, maar er dient wel een projectplan ter beoordeling voorgelegd te worden aan de Tentoonstellingscommissie. Dit is op verschillende manieren aan de leden bekendgemaakt en al op de vorige ALV besproken en toegelicht.

De **baksteen-bloemen-muur** bij Sana Budaya: een verslag van Margreet Huisman

‘Het werd een spannend samenspel’

eigen, voormalige huis aan de Bankastraat 60-62. De plaquette, die van de politiepost aan het Vogelplein verwijderd moest worden nadat deze was gesloten, is begin maart onthuld in bijzijn van Buddingh's zonen Sacha en Wiebe en zijn echtgenote Stientje. De nieuwe bewoners van de woning bewonderaars van de schrijver en dichter Buddingh'. ● **Katja Diallo heeft afscheid genomen** als assistente van tentoonstellingscoördinator Jeanne van der Horst. Zij was voor een jaar in dienst genomen als oproepkracht, als 'hulp-Sinterklaas' zoals zij het zelf noemde, en dat jaar is voorbij. Diallo is ook niet meer de secretaresse van het bestuur. ●

Jan Barel, lid van de Ballotagecommissie, vraagt of het niet beter is dat de ballotage voortaan door de Tentoonstellingscommissie gedaan wordt. Het bestuur meent van niet, maar onderkent wel de spanning tussen het werk van de beide commissies. Het bestuur zal bevorderen dat de Ballotagecommissie en de Tentoonstellingscommissie met elkaar overleggen over de vaststelling van kwaliteitsnormen voor de Derde Zaal.

Rondvraag

Ton Kraayeveld wil weten hoe het staat met de vervanging van de voorzitter. De voorzitter licht toe dat hij vanaf het begin duidelijk heeft gekozen voor een periode van vier jaar voorzitterschap. Gezocht wordt naar een geschikte opvolger. De voorzitter verzoekt de leden om zich heen te zien.

Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering.

Drie jaar geleden kwam ik voor het eerst in Suriname, als gastdocent voor de workshops 'Klei' bij het Nola Hatterman Instituut. Het Nola Hatterman Instituut is de kunstvakopleiding in Paramaribo. Een maand lang heb ik daar lesgegeven en mijn ogen uitgekeken – aan de stad, de mensen, het verkeer, de natuur, de sfeer en de omgangsvormen.

Drie jaar heb ik die indrukken laten bezinken. Wat me heel sterk getroffen had, waren het gebruik van Hollandse baksteen in de koloniale architectuur, en de bloemen. Met name een klein en snel bloemetje dat in een paar dagen uit de grond sproot en dan één dag bloeit, als een klein roze tulpje. Bakstenen en tulpen, dat spreekt een Nederlander aan.

Het eerste resultaat van mijn Surinaamse indrukken was dan ook een tulpenvaas van baksteen. In mijn werk gebruik ik vaak bakstenen en een paar jaar geleden werd ik door Nederlandse steenfabrieken gevraagd te zoeken naar andere toepassingen voor bakstenen. Daarna heb ik een plan gemaakt om iets van die indrukken aan Suriname terug te geven aan, om daar weer naar toe te gaan en er een monumentaal beeld te maken.

Muur

Zo arriveerde ik in de afgelopen maand februari weer in Paramaribo.

Het eerste wat ik deed, was de telefoon pakken om te zoeken naar naam en adres van de steenfabriek waar ik drie jaar geleden was geweest. En om Suki Irodikromo, beeldend kunstenaar in Paramaribo, te bellen en met hem mijn plan te bespreken.

Het was mijn bedoeling een ontwerp te maken voor een soort muur van baksteen, met een versiering waarin bloemen verwerkt konden worden, en dat ontwerp dan ergens uit te voeren in een proefopstelling. Maar Suki was zo enthousiast over het idee, wist ook een plaats waar dat uitgevoerd zou kunnen worden, en wilde meewerken.

De plaats die hij op het oog had was Sana Budaya, het Javaans Cultureel Centrum in Paramaribo. Hij nam contact op met het bestuur, we maakten een ontwerp en kregen toestemming dat uit te voeren op één van de muren van hun centrum. Vanaf dat ogenblik ging het snel.

We togen naar de steenfabriek 'Keram' in Lelydorp en konden daar meteen aan de slag. We kregen er werkruimte en medewerking van alle mensen. In ongebakken bakstenen, groenlingen genaamd, legden we de vorm van de muur uit. Zolang de groenlingen nat zijn, kan de klei nog gevormd worden en kun je er een reliëf in aanbrengen. Het enige dat we hadden afgesproken, was dat we voor de versiering zouden uitgaan van de

vormen van bloemen – vooral de palulu – en planten.

Het werd een spannend samenspel, een gesprek verbeeld in reliëf. We werkten met een soort isolatiesteent met verticale gaten, waarin later de bloemen gestoken konden worden. Na een weekje werken konden de stenen drogen en daarna worden gebakken.

Toen kon het metselen beginnen op Sana Budaya. Op 16 maart hebben we de muur feestelijk onthuld.

Nieuw product

Ik ben nu weer terug in Nederland en werk met dit idee verder op de steenfabriek 'De Roodvoet' in Rijswijk (Gelderland). Suki Irodikromo gaat aan de slag met de resterende muren op Sana Budaya.

De steenfabriek 'Keram' gaat mogelijk, als nieuw product, bakstenen maken met een reliëfversiering die heel goed toegepast zouden kunnen worden in het metselwerk van tuinmuren en poorten.

Margreet Huisman

Kunstcommissie zoekt kunst voor ziekenhuis

DORDRECHT — Picturaleden die graag eigen werk willen exposeren in (de filialen van) het Albert Schweitzer Ziekenhuis, worden uitdrukkelijk opgeroepen zich te melden bij de kunstcommissie van dit ziekenhuis. Zij kunnen daartoe contact opnemen met Marianne van Wijngaarden, de secretaresse van de kunstcommissie. Zij is te bereiken op het adres Van der Steenhovenplein 1, 3317 NM Dordrecht, of: Postbus 444, 3300 AK Dordrecht.

In het Picturablade heeft eind vorig jaar een reportage gestaan over de kunstcommissie, die al meer dan twintig jaar bestaat en tegenwoordig de exposities verzorgt op alle vier de locaties van het Albert Schweitzerziekenhuis. Deze vestigingen staan behalve in Dordrecht, ook in Sliedrecht en Zwijndrecht. Voorzitter van de commissie is de chirurg Gerard de Zeeuw, de overige leden zijn: Koos Blom, Joke Dijkstra, Tjakelien Nagel, Addie Jintes, Arjan Hoek en Marianne van Wijngaarden. Volgens De Zeeuw zijn het "ware kunstliefhebbers".

Iedereen

Veelal zijn het professionele kunstenaars die hun werk mogen tentoonstellen in de dependances van het Albert Schweitzerziekenhuis, al zitten er ook amateurs tussen, zoals ziekenhuismedewerkers. Een beperkt aantal van de geëxposeerde kunstwerken wordt elk jaar aangekocht, zodat het ziekenhuis inmiddels over "een veelzijdige collectie" beschikt, "die een prachtig beeld geeft van regionale kunst", zoals het ziekenhuisorgaan onlangs meldde.

Niet alle kunst is geschikt om te presenteren. In het blad zegt voorzitter De Zeeuw dat het de commissie om "kunst voor iedereen" gaat: "Het voornaamste doel [...] is om de patiënten en medewerkers te laten genieten. De kunst moet opbeurend en veelzijdig zijn en mag geen confronterend karakter hebben." De kunstcommissie heeft voor patiënten een dvd uitgebracht met een beknopt overzicht van de ziekenhuiscollectie.

Pictura, niet zo navelstaren!

Het is inmiddels alweer een tijdje geleden, zo'n vier maanden, dat Margreet Huisman in Paramaribo arriveerde – voor de voltooiing van haar door het CBK mogelijk gemaakte project Budaya dat ze een paar jaar geleden hier was begonnen. Hier, op mijn stoepje, deed ze haar plannen uit de doeken. Wat een gedreven kunstenaar, helemaal monomaan (in de goede betekenis van het woord: op één ding gefixeerd) gericht op haar kleiproject!

Op 23 maart stond ze weer op mijn stoepje. Nu om gedag te zeggen, want later op die dag zou ze naar Zanderij gaan om met die grote vogel terug naar Holland te vliegen.

Volgaan was ze, en terecht. Want haar eenzijdige fixatie heeft heel wat opgeleverd.

In een tussentijds bezoek had ze mij haar als een gedicht geschreven uitgangspunt, haar motto, laten lezen: de cirkelgang van de Hollandse baksteen, die als ballast meeging met de schepen die slaven zouden brengen van Afrika naar de Zuid-Amerikaanse kusten, bakstenen die dikwijls met schip en al verdwenen in de ziedende zee, en die nog steeds – inmiddels als naamloze gladde objecten – aanspoelen op onze kusten, of het nu is in Nederland, in Ghana, of in Suriname...

Samen met haar oude kompaan uit haar eerder verblijf, de bekende kunstenaar Soeki Irodikromo, heeft ze weer contacten gelegd met een steenfabriek, van waaruit zij bijzonder welwillend zijn tegemoet getreden en geholpen. Het resultaat is een in het Javaanse gemeenschapscentrum Sana Budaya in Paramaribo gemetselde muur van speciaal voor dit project gebakken decoratieve bakstenen, voorzien van een uitsparing om er water en een bloem in te zetten.

Het is de artistieke verbeelding van de onverwoestbare band tussen Nederland en Suriname: Hollandse tulpen in zondoorbakken Surinaamse klei.

Het project van Margreet Huisman heeft weer eens aangetoond hoe vruchtbaar uitwisseling en samenwerking voor een kunstenaar kunnen zijn.

Zo had Pictura ook al de uitwisseling met Berlijn. Maar er zijn nog zoveel dingen méér mogelijk!

In de ruim vijf jaar tijd dat ik hier woon, is de belangstelling uit Nederland voor Suriname sprongsgewijs toegenomen. En dat niet alleen op het gebied van de kunsten: Suriname kent (om in Wilders-termen te spreken) een "tsunami" van stagiaires, die hier voornamelijk in de gezondheidszorg en in het onderwijs, meestal voor de duur van een half jaar, werkzaam zijn.

Al eerder heb ik mij afgevraagd waarom Pictura niet op deze trend inspeelt, waarbij te denken valt aan een bundeling van 'Teekengenootschappen', onder andere bijvoorbeeld met Arti et Amicitia in Amsterdam, e tutti quanti! Of – beter nog – door aansluiting te zoeken met de Rotterdamse Kunstacademie en de Rietveld Academie te Amsterdam, die, met de handtekening (en de bijbehorende gelden) van respectievelijk Opstelten en Cohen, een meerjarige samenwerking met Suriname zijn aangegaan.

Immers, je moet de paden volgen waar het geld gaat!

Kortom, niet blijven navelstaren in Pictura op de Voorstraat in Dordrecht (*dat deden die oude Dordtse schilders ook niet; kijk maar in het Dordrechts Museum!*), maar trek de wijde wereld in, plaats je licht niet onder de bijbelse korenmaat!

Rolf van der Marck,
Paramaribo

[* Het project Budaya behelsde in eerste instantie de introductie van een gedecoreerde en als vaas bruikbare baksteen, waarvan in het centrum Budaya als eerste aanzet een muur(tje) is gemetseld. Maar inmiddels staat nu ook vast dat het hele centrum daarmee als het ware ommuurd zal worden. Op pagina 18 schrijft Margreet Huisman zelf meer over dit project, red.]

Bij de vijfjaarlijkse verfbeurt is het Picturagebouw begin dit jaar in originele Dordtse kleuren geschilderd, berichtte het *Picturablad* in het vorige nummer*. Bovendien kwam er in de lijst boven de toegangsdeur het woord 'Pictura' te staan. Beeldend kunstenaar, ontwerper en Picturalid Theun Okkerse heeft kritiek op zowel het een als het ander.

Voor vijf jaar terug in de tijd

De Dordtse Kleuren zijn een fenomeen. Nog nergens is zo diepgaand onderzoek gedaan naar historische kleuren als in Dordrecht. Kees Rouw, Hendrik Groeneweg en Jan Stada hebben het onderzoek gedaan, dat heeft geresulteerd in de prachtige kleurenwaaier 'Dordtse Kleuren'. De gemeente en particuliere huiseigenaren (in de binnenstad) hebben deze waaier inmiddels omarmd en de toepassing ervan is al bij veel panden te zien.

Deze panden maken dat straten anders kleuren. De kleur van een deur kan verrassend zijn. Je merkt dat het afwijkt; het heeft een andere sfeer. Soms is het resultaat prachtig. Panden leven weer op omdat de kleurkeuze de architectuur weer laat spreken. Maar straten waarin te veel aan Dordtse kleuren bijeen gepakt staat, kunnen een enigszins bestorven sfeer krijgen. Je hoopt dan dat daar nog iemand woont die van frisse tinten houdt.

Het enthousiasme voor het opnieuw schilderen van de historie is opmerkelijk. Ook ik voel de nieuwsgierigheid naar hoe een pand of straat er mogelijk heeft

uitgezien. Maar ik herinner me ook de felheid waarmee het terugrestaureren van bijvoorbeeld het Hof werd bestreden. Gemeentearchitect Van de Bergh ontkende – volgens zijn tegenstanders – de bouwgeschiedenis van het complex en maakte er iets van dat ver in de tijd terug voerde. Het gevolg van alle commotie was dat het stadhuis zijn classicistische pui behield (wel met betonnen pilaren).

Nu weet ik wel dat verf iets anders is dan steen. Dus wat nu wordt geschilderd, moet om de paar jaar worden gedaan. Het heeft veel weg van een garderobe; die pas je aan. Dus erg is het niet.

Toch lijkt mij de wens om een authentiek kleurenpalet te hantieren, qua mentaliteit niet veel anders is dan wat er in het Hof gebeurde. Wordt een pand (en zijn bewoner) historisch geloofwaardiger als het in de juiste kleuren is geverfd?

Ook het huis 'Oostenrijk', waarin 'Pictura' is gehuisvest, is onlangs geschilderd in kleuren uit de Dordtse kleurenwaaier. Hoewel ik het resultaat op zich uitgebalanceerd vind, vraag ik mij af of het in kleur terugrestaureren wel zo'n goed idee was.

Om heel eerlijk te zijn vind ik het kleurenpalet voor Pictura niet prettig. Te bruin, te grijs, te muffig.

Misschien mogen we aannemen dat dit soort tinten bij de oplevering van het pand is gebruikt, maar dan zie je daarvan nu maar een beperkt deel terug. De steen zal er in de loop van de tijd wezenlijk anders uit zijn gaan zien. Donkerder zijn geworden, door het turf en het roet die uit de schoorstenen neerdwarrelden. Bij oplevering was de steen nieuw en mooi rood van kleur, en niet zoals nu grijs. Dus wat we zien is net zo veel waard als ieder andere kleurkeuze.

Bij de vorige verfbeurt is de kleurkeuze waarschijnlijk door de schilder zelf gemaakt. Hoe dan ook, het geheel was frisser en daardoor vitaler, de tinten reageerden mooi met het metselwerk. Het pand bleef er prima mee overeen. Geen vette tinten tegen het verweerde metselwerk, maar een kleur die ruimte leek te laten voor het weer van de komende jaren. Een pittig donkere tint sierde de deur en schuivende delen. Niet spectaculair, maar wel goed gekozen.

Ik denk dat Pictura – sinds het

pand aan de gemeente verkocht is – nooit bemoeienis heeft gehad met de kleurstelling van de pui. Dat gaf niet, want het kleurenschema was bekend. Maar de volgende keer moet het mogelijk zijn om voor een pand als huis 'Oostenrijk' drie kleurvarianties te bedenken, zodat er iets te kiezen valt. Welke functie een gebouw heeft, zal ook mee moeten wegen in die keuze.

Een verfbeurt kan niet met een restauratie worden vergeleken. Zo erg is het echt allemaal niet: over vijf jaar is deze verflaag versleten en kan er een andere stijlvolle kleurkeuze worden gemaakt.

Theun Okkerse

PS

Dat er nu boven de deur 'PICTURA' staat, vind ik erg vreemd. Het huis heet 'Oostenrijk' en niet 'Pictura'. Dat is er alleen maar gevestigd.

PPS

Er liggen al jaren prachtige ontwerpen klaar om de naam 'Pictura' op een bordje naast de deur te bevestigen.

[*In een reactie op dat artikel heeft Kees Rouw namens I Colori gewezen op enkele onjuiste- en onvolkomenheden, zijnde:

1. De letters zijn niet goudkleurig, maar uitgevoerd in echt bladgoud.

2. Het nieuwe kleurenschema van Pictura is bedacht door I Colori [Archi-

tectuur & Kleur], waarachter Kees Rouw en Pictura-lid Marijke Bonte schuil gaan.

3. Het project Dordtse Kleuren (zie ook www.icolori.nl) is een initiatief van Stichting

De Stad; het onderzoek naar de kleuren is uitgevoerd door Hendrik Groeneweg, Kees Rouw en Jan Stada (oud-voorzitter van Pictura); de kleurenwaaier is een concept van de architec-

ten Hendrik Groeneweg en Kees Rouw. Wel heeft de gemeente Dordrecht het project financieel ondersteund en inmiddels genereus omarmd.

4. De belettering is bewust afgestemd op de architectuur van het pand zelf: een schreefloze letter zoals van het Picturablad, vonden wij niet passend.”]

Dordtse **Loes Blom** nuanceert uitsprakenen Picturavoorzitter over inhalige verkooptarieven

**‘De galerie betaalt
alle onkosten,
de kunstenaar niets’**

Pictura rekent voor het verkopen van werk van exposerende kunstenaars een bemiddelingstarief van vijftien procent, vertelde voorzitter Jos Huntjens in het vorige Picturablad over de nieuwe Pictura Kunstkoop Regeling.

Dat is heel wat lager dan de fee die galeries in rekening brengen. Daar zijn de provisies beduidend hoger, volgens Huntjens tot "zelfs één keer over de kop" – wat inhoudt dat galeries "het dubbele rekenen van wat de kunstenaar krijgt"

Die uitlating ontsticht Loes Blom nogal, de eigenaresse van de Dordtse Galerie Blom. "Ik proef eruit dat galeries onbehoorlijk veel verdienen aan een kunstenaar, maar dat klopt van geen kant", protesteert zij. In dit artikel: het weerwoord van een galeriehoudster.

DOOR GERT VAN ENGELN

Galerie Blom ligt aan één van de belangrijkste, en zeker statigste, toegangsstraten van Dordrecht: de Johan de Wittstraat. Loes Blom (1948, Tarakan, Borneo) begon ermee in 1990 en vertegenwoordigt inmiddels een lange reeks, hoofdzakelijk niet-Dordtse kunstenaars: Jacques Bage, Bram Bogert, Chantal Chapelle, Pascal Courcelles, Yang Din, Jaap Hillenius, Stef Jurriën, Mart Kempers, Fon Klement, Ger Lataster, Arnold Niessen, Pascal Radar, Charles Stegeman, Kees Verwey, Anne Vignal en Harro Wassing.

De galerie, lommerrijk gelegen op "1 minuut" afstand van het NS-station Dordrecht CS, is afgezien van de maand juni het hele jaar door open, van woensdag tot en met zaterdag, van 12 tot 18 uur.

Bladerend in het recente *Picturablad*, bleef het oog van Loes Blom onlangs haken bij dat ene zinnetje dat haar allerm minst geriefde. Pictura-voorzitter Jos Huntjens wekte daarin de indruk dat de gemiddelde galeriehouder voor weinig moeite veel geld verdient. En dát vond zij iets te luchthartig, iets te eenvoudig geoordeeld. Want, zegt ze, Huntjens slaat in deze observatie het belangrijkste punt over: namelijk dat het de galeries zijn die voor, tijdens én na een tentoonstelling "alle kosten maken", terwijl het de kunstenaar "niets kost". Die kosten lopen hoog

op, en daar rept Huntjens niet over.

Dit was kort gezegd haar corrigerende kritiek en eigenlijk had ze het bij dat verontwaardigde telefontje willen laten. Maar op uitdrukkelijk verzoek van de redactie licht ze 's anderendaags, uiterst verzorgd gekleed gezeten in haar galerie, toe hoe de praktijk is in het galeriewezen.

Samenwerken

Loes Blom, bepaald niet zuinig met spraak, komt meteen ter zake: "Een galerie en een kunstenaar werken samen. De kunstenaar maakt een schilderij, een aquarel of een beeldhouwwerk; de galerie probeert dat werk onder de mensen te brengen. Het is dus niet zo dat de een vóór de ander staat, neen, je staat náást elkaar. Je werkt samen, je bent samen bezig om het werk van de kunstenaar in de belangstelling te brengen, zodat het bekend raakt.

"Een kunstenaar maakt onkosten. Hij betaalt voor z'n materiaal: de verf, het doek, het houten spieraam, de kwasten, de gieterij, het brons. Maar een galerie heeft even goed uitgaven. De galerie betaalt álle onkosten die komen kijken bij een expositie: de affiches, de uitnodigingen, de porti, de advertenties in de kunsttijdschriften en de kranten, de verzekering, gas, licht en elektra en de kosten van de vernissage.

"Vaak komt er nog meer bij. Ik

laat bijvoorbeeld een kunsthistoricus, drs. Joke R. Wolfswinkel, een goed verhaal schrijven over het werk dat tentoongesteld gaat worden. Dat gaat in de vorm van een persbericht naar de kunstbladen, in de hoop dat zij het opnemen. Aan zo'n degelijk onderbouwde beschouwing werkt zij een middag, en die uren moet je betalen. Da's logisch.

"Alles wat een galerie onderneemt, kost kortom geld, veel geld soms. Daar heb ik beslist geen moeite mee. Per slot van rekening kies je er vrijwillig voor om een galerie te beginnen. Je doet het om het werk van de kunstenaar onder de aandacht te brengen. Want dat is je belangrijkste taak: zorgen dat mensen en bedrijven geïnteresseerd raken. Als je geen signalen afgeeft, kan niemand ze opvangen."

Pittig

Dat gezegd zijnde, leest ze nu hardop die zin voor, waarin Huntjens zegt dat sommige galeries voor hun bemiddeling wel vergoedingen vragen die oplopen tot het dubbele van wat de kunstenaar zelf krijgt, een fee van honderd procent dus. "Twee keer zoveel als de kunstenaars ontvangt..." schudt Loes Blom heftig het hoofd. "Da's pittig, da's veel." Ze ontkent niet dat zulke tarieven voorkomen, ze weet van galeries die ijskoud "nog meer rekenen". Maar ze bestrijdt dat dit usance is.

Misschien is bij anderen vijftig procent van de verkoopprijs gangbaar, veronderstelt ze. Maar ze maakt onmiddellijk een voorbehoud: "Mits de galerie veel onkosten maakt. Is een kunstenaar eenmaal bekend geworden, dan hoeft de galeriehouder minder reclame te maken en zijn dus de onkosten lager. En dan zijn de percentages voor de kunstenaar juist hoger. Dan wordt de verhouding vijftientig, dertig of veertig procent voor de galerie en zestig tot vijfenzeventig procent voor de kunstenaar.

Galeriehoudster Loes Blom: "Als je geen signalen afgeeft, kan niemand ze opvangen."
Foto Fred van Rijen

Ze kijkt de verslaggever groot-ogig aan. "Dat is toch helemaal niet onredelijk? En toch zeker niet als je bedenkt dat de galerie voor alle onkosten opdraait? Ik durf zelfs de stelling aan dat de kunstenaar aan de verkoop méér overhoudt dan de galerie. En dat vind ik juist. Bovendien: als er weinig wordt verkocht op een expositie, koopt de galerie zelf werk van de kunstenaar. Want deze moet verder kunnen werken."

Inspanningen

De gewraakte opmerkingen van Huntjens steken Loes Blom om nog een andere reden. Niet alleen

schatten. Als een kunstenaar in z'n eentje opereert, staat alleen hij achter zijn werk. Maar heb je een galerie die jouw werk óók mooi vindt, dan sta je met z'n tweeën achter dat werk, en kun je dat uitdragen. De galerie wordt een doorgeefluik: zij geeft het verhaal van de kunstenaar door. Van alle moeite die een galeriehouder al die jaren doet, heb je allebei profijt: je groeit met elkaar mee. Maar beloond wordt die inzet pas als het werk wordt verkocht."

Daarom beet die zin haar als een adder. "Het jammere ervan vind ik dat de indruk ontstaat dat een galerie bij de verkoop hon-

teit van zijn werk als aan de kwaliteit van de galerie en de publiciteit. Máár: veel galleries hebben de gewoonte om in zulke gevallen een hoger percentage aan de kunstenaar te geven en een lager aan zichzelf."

Nog een aspect. Bij de verkoop van een kunstwerk betaalt de kunstenaar over zijn aandeel slechts zes procent BTW, maar de galerie 19,5% over haar aandeel.

Dit alles in overweging nemend, zegt Loes Blom: "Het is dus niet meer dan normaal dat een galerie een fee hanteert vanaf vijftig procent van de verkoopprijs. Want de galerie neemt alle onkosten voor haar rekening. Een kleine advertentie in een kunstblad kost al gauw achthonderd euro, wist u dat? De onkosten die een galerie maakt, zijn heus niet overdreven. Je wordt geen miljonair als je een galerie runt."

Geld is voor de gemiddelde galeriehouder niet de drijfveer, gelooft Loes Blom. "Galleries komen als paddestoelen uit de grond, maar verdwijnen ook weer als sneeuw voor de zon. Je houdt het alleen vol als je van kunst houdt, als je het verhaal van de kunstenaar wilt doorgeven. Daar moet je in investeren, soms tegen bescheiden inkomsten, soms tegen helemaal geen inkomsten. Vervolgens moet je samen met de kunstenaar willen meegroeien. Pas daarna, na veel geduld, komen er misschien verdiensten. En is dat eenmaal het geval, dan moet de kunstenaar het een galerie ook gunnen dat zij gaat verdienen – al was het maar voor al die inzet in de afgelopen jaren. Je moet allebei geven, niet alleen maar willen hebben. Zo werkt 't niet."

Pictura rekent vijftien procent voor de bemiddeling. Wat vindt u van dat tarief?

"Het is te weinig. Als je zo weinig vraagt, kun je geen onkosten maken voor de uitnodigingen, de posters, de opening. Geloof mij nu maar: dat kun je echt niet allemaal goed doen voor vijftien procent."

Kinderen uit de twee kleuterklassen van de Dordtse dr. H. Bavinck-school luisterden en kijken geïntrigeerd. De klassen bezochten Galerie Blom afgelopen april. Loes Blom: "Het was erg leuk om zulke jonge kinderen met kunst kennis te laten maken. De Bavinckschool staat open voor kunst en is daar ook echt goed mee bezig. De kinderen krijgen er tekenen, schilderen en kleuren mengen. Jong geleerd is oud gedaan."

Foto Galerie Blom

worden daarin de hoge onkosten veronachtzaamd, ook wordt voorbijgegaan aan alle inspanningen die een galeriehouder zich gedurende meerdere jaren getroost voor een kunstenaar.

"Als een kunstenaar een expositie wil", licht ze toe, "en ik denk dat het werk interessant is – of kan worden – ga ik zo iemand eerst twee, drie jaar volgen. Hoe liggen we elkaar? Groeit hij in zijn werk? Je neemt nooit iemand direct voor vast aan. Je bouwt langzaam een relatie op, zodat je weet wat je in de toekomst aan elkaar hebt – niet alleen financieel, maar ook dat er een vertrouwensbasis is, dat je naast elkaar staat."

"Het belang van een goede verstandhouding moet je niet onder-

derd procent verdient voor niks doen. Dat klopt dus niet. Dan sla je het verhaal van de onkosten over en ook het verhaal van de inzet. En dan nog is honderd procent een zeldzaamheid. Zoals ik al aangaf, is het minder dan vijftig procent van de verkoopprijs. Galleries die al langer bestaan, redden het niet door hun hoge verdiensten, maar door hun hoge inzet."

Kwaliteit

Ze wijst op nog wat aspecten die het beeld nuanceren. "Als een kunstenaar erg bekend raakt, gaat vanzelfsprekend zijn verkoopprijs omhoog, en daarmee de vergoeding. Dat is logisch. Want die bekendheid heeft de kunstenaar evenzeer te danken aan de kwali-

Tijd voor geschiedenis

Het is fascinerend om te merken hoe het geheugen steeds voller raakt en er tegelijkertijd steeds meer gaten in vallen. Er zit blijkbaar een grens – elastisch, maar desalniettemin – aan de opslagcapaciteit voor herinneringen. De voortdurende aanwas is niet ongelimiteerd en gaat bovendien ten koste van wat er al in de opslag zat. Mogelijk zijn die gaten niet permanent en komt wat erin verborgen ligt weer naar boven wanneer de aanwas afneemt, maar dat is voor dit moment van minder belang.

Er lijkt een parallel te zijn met de geschiedenis, opgevat als het geheugen van de mensheid. Hoe verder terug in het verleden, des te meer gaten zitten erin en des te groter zijn ze. Gelukkig voelt de mensheid zich meestal geroepen om die gaten zo goed mogelijk te dichtten. Maar het materiaal daarvoor is niet altijd voorhanden, met alle gevolgen van dien: elders

overgebleven puin, bij elkaar gefantaseerde rommel, nepvulling, van alles wordt er gestort. Of de gaten worden gemaskeerd, van verbodsborden voorzien, of simpelweg ontkend.

Pictura dreigt zo'n gat te worden. Het is nog niet zo ver, want de geschiedenis van het tekengenootschap ligt in documenten, publicaties, kunstwerken en verhalen opgeborgen in archieven en hoofden van mensen. Maar het materiaal begint als los zand aan elkaar te hangen en de wind van de geschiedenis weet wel raad met los zand.

Er is natuurlijk al wel het nodige werk verzet. Om te beginnen is er *Tweehond jaar Pictura*, het in 1975 verschenen jubileumboek waarvoor de toenmalige stafmedewerkers van het Dordrechts Museum, Ineke Voorsteegh en George Schweitzer, het archief van het tekengenootschap behoorlijk grondig hebben doorgespit. Er zijn de persoonlijke herinneringen van Aart Verhoeven en Philip Kouwen uit datzelfde boek, interviews van Gert van Engelen in dit blad met de vorige generatie Picturianen en her en der gepubliceerde verhalen en anekdotes.

Een aparte vermelding verdient de al geruime tijd geleden overleden amateur-(kunst)historicus Jaap Erkelens uit Maassluis. Voor zover ik me herinner, was hij van huis uit chemicus, maar zijn grote liefde was het grasduinen in archieven waar hij vooral op zoek was naar snippers informatie over de Dordtse kunstwereld rond 1800. Die snippers presenteerde hij met de droge nauwkeurigheid van een bètawetenschapper in publicaties van het Dordrechts Museum, zoals de catalogus *Tussen zonnegoud en kaarslicht*, en het toenmalige tijdschrift *Kwartaal en Teken* van de toenmalige Gemeentelijke Archiefdienst.

Een echte geschiedschrijver was Jaap Erkelens niet, maar tot de schatten die hij uit de vaak troebele archieven wist op te dreggen, behoorden pareltjes die ook nú nog de honger naar meer prikkelen. Soms waren het Pictura-pareltjes, zoals zijn ontdekking van het geheime schildersgenootschap VP dat rond 1812 werd opgericht onder voorzitterschap van Abraham van Strij, vermoedelijk als reactie op de verslechterde economische omstandigheden door de Franse overheersing. Aardig in verband met de meer maatschappelijke rol van het tekengenootschap is ook het citaat uit de notulen van

de ledenvergadering van 13 februari 1795: *'Ook kwam men overeen dat die der leeden welken gebrek aan brandstoffen mogten hebben voor ditmaal vrijheid zouden hebben, zooveel mandjes steenkoolen (...) te laten haalen, als dezelve benodigd zouden hebben, waarvan de knegt exact aantekening zou houden, mits tegen het aanstaande wintersaison zooveele mandjes met koolen op wat prijs dezelve dan mogten zijn in de plaats te leveren.'*

Dergelijke verspreide vondsten wakkeren niet alleen de nieuwsgierigheid aan, maar maken ook duidelijk dat er in de archieven van Pictura hoogstwaarschijnlijk nog veel te ontdekken valt, en vooral dat een samenhangende geschiedschrijving van het genootschap nog op zich laat wachten. In *Tweehonderd jaar Pictura* wordt weliswaar een eerste poging gedaan, maar het beeld blijft steken bij een formele schets van de vereniging en een opsomming van feiten. Als het gaat om de maatschappelijke en (kunst)historische rol van Pictura wordt hooguit een aanzet gegeven. Bovendien is er sinds 1975 mede dankzij voormalig archivaris Henk van Dalen een behoorlijke hoeveelheid materiaal toegevoegd aan het toch al omvangrijke archief.

Het is tijd voor grondig onderzoek, al was het alleen maar om te voorkomen dat Pictura in het historische gat valt dat in de toekomst slechts met veel moeite kan worden gedicht. Het zou mooi zijn als dat onderzoek uiterlijk in 2024, bij het 250-jarig bestaan, leidt tot het voorlopige standaardwerk over de geschiedenis van een tekengenootschap in Dordrecht. Het zou nog beter zijn als daartoe niet pas in 2023 wordt besloten.

Peter Marijnissen

Los van de Rembrandtcollectie heeft het Teekengenootschap nóg meer kunstbezit

De schatten van Pictura

Deel 3: een bijzondere collectie grafiek uit de late 19de eeuw

Pictura bezit een grootse collectie Rembrandt-etsen. Minder bekend is de rest van de kunstcollectie die het genootschap in de loop der eeuwen heeft verzameld.

Oudere Picturianen herinneren zich nog de werken uit dat bezit die het gebouw sierden, en in de jubileum-catalogus uit 1975 staan verschillende tekeningen, prenten en schilderijen afgebeeld. Maar sinds de verzameling wordt beheerd door het Dordrechts Museum, en is opgeslagen in het Stadsdepot, blijft het voor iedereen gissen naar de precieze omvang en de precieze inhoud.

Het *Picturablade* zet in elk nummer een of meerdere saillante werken uit dit bezit in de schijnwerper. Dit is de derde aflevering.

De grafiek is in het kunstbezit van Pictura bijzonder ruim vertegenwoordigd. De inmiddels bekende Rembrandt-verzameling buiten beschouwing gelaten, bestaat een opvallend deel van de grafiek uit werken die zijn vervaardigd in een duidelijk afgebakende periode. Het gaat om negentig etsen en zeven litho's uit de jaren 1885-1895 van bekende en minder bekende Nederlandse kunstenaars. Wat hebben ze met elkaar gemeen? Vanwaar die periode? Welke band hebben ze met Pictura?

DOOR PETER MARIJNISSEN

Voor het antwoord op die laatste vraag springt één naam uit de verzameling in het oog: Jan Veth. Deze in 1864 geboren Dordtenaar zette zijn eerste schreden op het kunstenaarspad in Pictura, waar hij in 1880 als aankomend jong talent een aanmoedigingsprijs kreeg bij de prijstekenwedstrijd. Na zijn opleiding aan de Rijksacademie maakte hij furore in Amsterdam, maar het is bekend dat hij zijn geboortestad regelmatig bezocht, soms met kunstbroeders als Willem Witsen, die ook met meerdere etsen in de verzameling is vertegenwoordigd.

Bovendien waren de Picturianen eind 19de eeuw niet alleen via contacten met voormalige leden als Jan Veth op de hoogte van wat er in de moderne Nederlandsche kunst speelde. Ook dankzij exposities en lezingen, georganiseerd door een bestuur met een uitstekend netwerk, waren ze bekend met het eigentijdse werk van de Haagse en Amsterdamse School. De band van Jan Veth met Pictura

Marius Bauer (1867-1932)

Oosters landschap 1890

ets, 19,5 x 31,5 cm

Barbara van Houten (1862-1950)

Landschapje 1890

ets, 10 x 15 cm

mag dan duidelijk zijn, die van vele andere met werk vertegenwoordigde grafici is dat zeker niet. Wat te denken van Marius Bauer en

Barbara van Houten

(1862-1950)

Studie van twee scheepjes in het atelier van haar oom Mesdag
1888. ets, 18,5 x 28,5 cm

Foto Stadsdepot Dordrecht

Floris Verster, of minder bekende kunstenaars als Barbara van Houten, Bernard Blommers en Etha Fles? Van het merendeel der grafici is de connectie met Pictura niet of slechts zeer indirect vast te stellen. Hoe komt hun werk dan in het bezit van het tekengenootschap?

Hint

Wie het Stadsdepot bezoekt om de collectie te bekijken, krijgt al gelijk een goede hint. De 97 etsen en litho's bevinden zich in negen mappen met daarop de jaargang en het jaartal. Jaargang 1 stamt uit 1886, jaargang 9 uit 1895. De mappen zijn uitgegeven door De Nederlandsche Etsclub en het meest voor de hand ligt dat Pictura op deze uitgaven heeft ingetekend. Om dat uit te zoeken is tijdrovend speurwerk vereist in de nagelaten, maar nog niet ontsloten paperassen van Pictura in het Stadsarchief. Misschien zijn de mappen een schenking of legaat van een Picturiaan of een andere

kunstlievende Dordtenaar, maar dat Pictura de uitgaven zelf heeft aangeschaft is niet geheel uit de lucht gegrepen.

In dit geval is Jan Veth mogelijk wel de verbindende schakel. Hij richtte in 1885 in Amsterdam samen met Willem Witsen en Antoon Derkinderen De Nederlandsche Etsclub op. Het doel was om de grafiek – en met name de ets – als autonome kunstvorm onder de aandacht te brengen. Die aandacht was na de bloeiperiode in de 17de eeuw weggezakt en met het organiseren van tentoonstellingen en het jaarlijks uitbrengen van grafiekmappen, hoopte De Nederlandsche Etsclub de grafische kunst een zelfstandige artistieke status te geven. Helemaal uniek was de club niet. Overal in Europa en zelfs in New York werden in de tweede helft van de 19de eeuw dergelijke verenigingen opgericht en in Nederland werd al in 1848 een vroege poging ondernomen met De Haagsche Etsclub die in 1862 ter ziele ging.

Exotisch

Het ging jarenlang uitstekend met De Nederlandsche Etsclub. Vooral voor jonge kunstenaars was de vereniging een podium om hun grafische werk onder de aandacht te brengen van een breder publiek. Tot die kunstenaars behoorde de in 1867 geboren Hagenaar Marius Bauer, een veelzijdig man die behalve graficus ook fotograaf, tekenaar en illustrator was en later vooral naam maakte als schilder en aquarellist.

Wat zijn werk bijzonder maakte, was de keuze van zijn onderwer-

pen. Terwijl zijn tijdgenoten zich voornamelijk toediepten op het typisch Hollandse landschap en het eigentijdse stadsleven, was Marius Bauer gegrepen door de sfeer en kleur van het nabije Oosten. De aanleiding was een reis die hij in 1888 maakte naar Konstantinopel, het huidige Istanbul. Het was het begin van vele studiereizen naar de Oost en een levenslange liefde voor het exotische.

Het is aardig om naast deze wereldreiziger iemand uit de verzameling te lichten die daar in vele opzichten diametraal tegenover staat. Barbara van Houten zocht haar onderwerpen – vooral stillevens en portretten – juist in haar directe omgeving en heeft in tegenstelling tot Marius Bauer nooit naam gemaakt bij een breder publiek. Ze is in 1862 in Groningen geboren als telg uit een lokaal gerenommeerde familie die al snel landelijke bekendheid kreeg.

Haar vader Samuel van Houten was als liberaal kamerlid in 1874 verantwoordelijk voor het beroemde Kinderwetje van Van Houten, dat het begin betekende van de afschaffing van de kinderarbeid. Haar tante Sientje was een verdienstelijk schilderes van landschappen en stillevens, maar genoot vooral aanzien als de echtgenote van de bekende Haagse zeeschilder Hendrik Mesdag.

Einde

Precies tien jaar na de oprichting van De Nederlandsche Etsclub hield de vereniging op te bestaan. Het was een zelfverkozen einde, zoals een van de oprichters, Antoon Derkinderen, beschrijft in onderstaand citaat. Het is afkomstig uit een publicatie die hij onder

de titel *Levensbericht van Jan Pieter Veth 1864-1925* schreef bij de dood van zijn vriend en medeoprichter van de etsclub. Overigens kreeg Derkinderen de kans niet meer om de drukproeven van de publicatie na te kijken en aan te vullen, omdat hij zelf overleed. '...Ook de oude Sint-Lucasbroedergang in deze dagen niet geheel onder. Het etsen en lithograferen ging naast de groote schilderkunst dier dagen steeds meer de jongeren aantrekken en nogmaals werd er 'verzamelen' geblazen om aan de eenmaal zoo populaire grafische kunsten den steun te bezorgen, dien zij voor hare herleving noodig hadden.

De Etsclub werd reeds in 1885 opgericht, en sterkte vele jaren door exposities en het uitgeven van een *Album de genegenheid voor de prentkunst*. Het was weer Veth die de groote drijfkracht was, en die bij ons nog onbekende meesters als Redon hartelijk introduceerde. Maar hij was lenig genoeg om, toen het doel der vereeniging eenigszins bereikt mocht worden geacht en een collectief optreden dus minder noodzakelijk, zelf het voorstel tot opheffing te doen (1895).

Het *Album van Nederlandsche prentkunst* dat nog een geregelde publiciteit (onder redactie van Veth en Roland Holst) bedoelde te verzorgen, kon de uitgevers maar kort boeien, en bracht dus het bewijs, hoe goed men in zake 'de Etsclub' gezien had. De 'vrije prentkunst' evolueerde naar de toegepaste, en men was wijs genoeg zich tegen deze evolutie niet te verzetten...

Tentoonstellings- en activiteiten-agenda

Vanaf begin juni zijn er in Pictura (onder voorbehoud van wijzigingen) nog de navolgende exposities en activiteiten:

Tentoonstellingen

Derde Zaal, tot en met 17 juni:
'Disturbed Symmetry',
Ton van Dalen, tekeningen

Activiteiten

Pictura, woensdag 27 juni en vrijdag 29 juni 19 uur: *Internationaal poppenfestival*, met voorstellingen voor volwassenen van

Theater Nobody

Pictura, donderdag 28 juni, 19 uur, zaterdag 30 juni, 20.15 uur: *Internationaal poppentheaterfestival*, met voorstellingen voor volwassenen van Miroto

Pictura, zondag 1 juli, 12 en 15 uur: *Internationaal poppentheaterfestival*, met voorstellingen voor kinderen van Musiscoop

Pictura, sociëteit: 29 juni, 21 uur:
Director's Lounge

Kunstveiling levert 12.999 euro op

De kunstveiling in Pictura heeft 12.999 euro opgebracht. Daarvan gaat de helft naar de stichting *People in Action*, die als belangrijkste doel heeft: Nederlandse kinderen en jongeren in contact brengen met de cultuur en levensomstandigheden van leeftijdgenoten in derdewereldlanden.

Een eerste groep jongeren is inmiddels in Gambia geweest, voor een twee weken durend programma. De stichting ondersteunt verder, met materiaal en personeel, in dit land een basisschool in Bakau, een ziekenhuis in Banza, en een vrouwenemancipatiebewegingsgroep en technische school in Serrekunda.

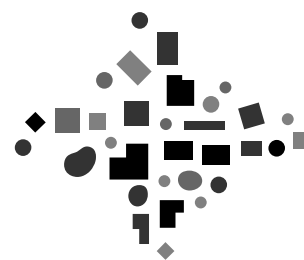
In totaal werden door verschillende veilingmeesters, onder wie cultuurwethouder Hans Spigt, 58 kunstwerken geveild. Vijf ervan bleven onverkocht.

De andere helft van de veiling, die begin maart plaats had, wordt verdeeld over de deelnemende kunstenaars. Zij hadden tevoren bedongen dat een bepaald deel van de opbrengst voor hen zou zijn. Maar sommige kunstenaars zegden later toe het totale veilingbedrag toch aan de stichting te schenken.

In juli en augustus is Pictura gesloten.

PICTURABLADE

ThO

FORTIS BANK

Solid partners, flexible solutions

Business Centre Drechtsteden
voor al uw zakelijke activiteiten

Albert Cuypsingel 268 • 3311HK Dordrecht
Telefoon (078)639 56 01 • Fax (078)639 56 45

Wery Goedegebuure & partners

notarissen | estate planners

Weet wat u tekent

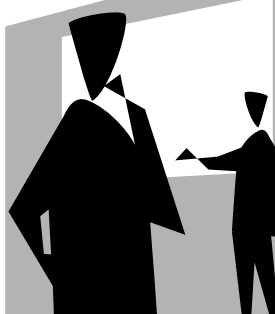
Dordrecht
Grotekerksplein 20
Tel 078- 613 67 66

Zwijndrecht
Rotterdamseweg 40
Tel 078- 612 64 66

Rotterdam
Terbregseweg 6 A
Tel 010- 452 72 72

Binnenmaas
Sportlaan 3 F Maasdam
Tel 078- 676 95 30

www.
werygoedegebuure.nl

Deze uitgave is mede
mogelijk gemaakt door de
adverteerders op deze en
de volgende pagina's.

Leeman Verheijden Huntjens
advocaten

Postbus 1522
3000 BM Rotterdam
Westersingel 96
T 010 209 27 77
F 010 209 27 78
info@lvh-advocaten.nl
www.lvh-advocaten.nl

Uw huis verkopen?

Wij zijn deskundige, enthousiaste,
betrouwbare en kundige partners.

Meer weten over onze werkwijze en
courtage?

Maak een afspraak.

078 - 613 12 22

baas
MAKELAARDIJ **NVM**

Vrieseweg 155, 3311 NV Dordrecht

Deze uitgave is mede
mogelijk gemaakt door de
adverteerders op deze en
de vorige pagina's.

Picturablad
jaargang 14, nr 2
mei 2007

uitgave van
© 2007
Teekengenootschap
Pictura te Dordrecht

redactie
Gert van Engelen

aan dit nummer werkten
mee:
Gert van Engelen
Peter Marijnissen
Rolf van der Marck
Ton Delemarre
Theun Okkerse

vormgeving
© Theun Okkerse 2007
c/o Beeldrecht

Fotografie
Fred van Rijen
Galerie Blom

druk
Drukkerij Drechtstad,
Dordrecht

oplage
475 stuks

losse verkoopprijs
€ 2,50

zwaluwe
BOUW- EN AANNEMINGSBEDRIJF BV

ZEVENBERGSCHEHOEK:

OLAVSTRAAT 37

Tel. (0168) 45 25 05

Fax (0168) 45 30 90

info@zwaluwebouw.nl

ZWIJNDRECHT:

ANNA PAULOWNASTRAAT 11

Tel. (078) 612 92 75 / 612 98 41

Fax (078) 619 63 89

info@zwaluwe-zwijndrecht.nl

GESPECIALISEERD IN:

- VERBOUWINGEN
- ONDERHOUD
- NIEUWBOUW
- RENOVATIE
- RESTAURATIE

P I C T U R A
Teekengenootschap

Pictura

Voorstraat 190 / 192
3311 ES Dordrecht

T (078) 614 98 22

E info@pictura.nl

W www.pictura.nl

Postbank 494706

openingstijden
woensdag t/m zon-
dagmiddag 1 - 5 uur

DEADLINE NR 3 / 07:
12 augustus 2007
g.v.engelen@wxs.nl